

Fragiliteit van de financiële structuur van de industrie en bepaalde niet-financiële diensten in België anno 2007

Maart 2010

Hilde Spinnewyn, hs@plan.be

Abstract – Het doel van deze nota is tweeledig: enerzijds de financiële structuur van de ondernemingen op sectorniveau en anderzijds de financiële fragiliteit van de ondernemingen vóór de financiële crisis berekenen. Een updating zal gebeuren voor het boekjaar 2010.

Jel Classification – G3

Keywords – Ratio-analyse economische sectoren

Executive Summary

Na een vier jaar durende periode van economische groei in België, brak in 2008 de wereldwijde financiële crisis uit die leidde tot de economische recessie van 2009. Daarom leek 2007, het jaar voordat de crisis uitbrak, een goed referentiejaar om de financiële gezondheid van de Belgische ondernemingen in goede tijden te beoordelen. Dit brengt echter ook met zich mee dat de voorgestelde resultaten als een momentopname moeten worden beschouwd. Sommige voorgestelde indicatoren zijn relatief ongevoelig voor de conjunctuurcyclus, terwijl andere er heel sterk door worden beïnvloed. De financiële crisis zal ongetwijfeld tot gevolg hebben dat de financiële situatie van vele ondernemingen zal verslechteren.

Het onderzoek naar de financiële gezondheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector werd op de jaarrekeningen van het boekjaar 2007 uitgevoerd. Er werden 275 839 ondernemingen onderzocht waarvan 78 % behoort tot de dienstensector, 14 % tot de sectoren van de bouw, water of energie en 8 % tot de industrie.

In deze studie werden zes financiële ratio's rond solvabiliteit, liquiditeit en rendabiliteit geselecteerd. Globaal genomen hebben de niet-financiële ondernemingen uit de marktsector een goede solvabiliteit: ze worden gemiddeld voor 30 % door eigen middelen gefinancierd, terwijl de grenzen voor een evenwichtige financiering tussen 27,5 % en 40 % liggen. Aan de norm van 33 % financiering door eigen middelen voldoet 48 % van de ondernemingen. De langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid is nog beter: een verhouding van 49 % eigen vermogen op vreemd vermogen op lange termijn waarbij 63 % van de ondernemingen voldoet aan de norm die stelt dat meer dan de helft van de langetermijnfinanciering door eigen middelen wordt gedekt. Grote ondernemingen kunnen significant betere solvabiliteitsindicatoren voorleggen dan kleine ondernemingen.

De liquiditeitspositie van de ondernemingen in 2007 was minder goed. Vooral kasproblemen geven de ondernemingen te weinig ademruimte. Het zijn vooral de grote ondernemingen die een tekort aan liquide middelen hebben. De grote ondernemingen hadden in 2007 een geaggregeerd nettokastekort van 35,5 miljard euro, terwijl de kleine ondernemingen een overschot van 16,9 miljard euro hadden. De kleine ondernemingen scoorden slechter dan de grote ondernemingen op de liquiditeit in ruime en in enge zin met een groter tekort aan liquide middelen om te voldoen aan de kortetermijnverplichtingen.

De gekozen rendabiliteitsratio bedroeg in 2007 gemiddeld 5,6 % per onderneming. Gemiddeld wordt dus € 5,6 winst gemaakt op de inzet van € 100 aan middelen. Bij 75 % van de ondernemingen was er een positieve nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen. De grote ondernemingen hadden gemiddeld een betere rendabiliteit dan de kleinere ondernemingen, respectievelijk 6,4 % en 5,6 %, maar de geaggregeerde gegevens resulteerden in het tegenovergestelde beeld met een betere rendabiliteit voor de kleinere ondernemingen van 8,4 % tegenover 6,7 % voor de grotere ondernemingen.

De analyse werd eveneens op sectorniveau uitgevoerd, uitgaande van de meest recente Nace-Bel nomenclatuur. Een sectoranalyse heeft het voordeel dat ondernemingen met gelijkaardige activiteiten worden gegroepeerd. Maar anderzijds werden we geconfronteerd met een zeer grote heterogeniteit, zowel wat de diversiteit van de activiteiten betreft, de grootte van de onderneming als de structuur van de sector. Zo worden vier op de tien bedrijfstakken gekenmerkt door een zeer grote mate van concentratie: ten minste 33 % van het balanstotaal en ten minste 20 % van de werkgelegenheid wordt gevormd door de drie belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak. Om hieraan deels tegemoet te komen werd soms afgedaald naar een subactiviteit of werden cijfers van enkele grote ondernemingen gegeven.

De gekozen financiële criteria rond solvabiliteit, liquiditeit en rendabiliteit werden uitgebreid met enkele faalpredictie-indicatoren. Op die basis werden de bedrijfstakken volgens de financiële gezondheid van de ondernemingen gerangschikt. Drie rangschikkingen werden geselecteerd: één rangschikking volgens de financiële sterkte van de ratio's per sector en twee op basis van het aandeel fragiele ondernemingen en het aandeel fragiele werkgelegenheid uit fragiele ondernemingen in een sector.

In de drie rangschikkingen van de 25 sectoren staat: "verschaffen van accommodatie en maaltijden" op de allerlaatste plaats. Vooral de kleine ondernemingen scoren er slecht. De accommodatie doet het doorgaans beter dan de eet- en drinkgelegenheden, waarbij de cafés en bars het beter doen dan restaurants.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van enkele sleutelresultaten van de gebruikte indicatoren. De sectoren met de beste score voor de financiële kengetallen, (lage cijfers in de eerste kolom die de rangschikking van de sectoren geeft) behoren in 2007 tot de industrie. Zo werden de acht beste scores op sectoraggregatieniveau in 2007 behaald door industriële bedrijfstakken. De drie beste zijn achtereenvolgens de farmaceutische industrie, de machinebouw en de vervaardiging van elektrische apparatuur. Voor deze sectoren worden alle gebruikte financiële ratio's als positief beoordeeld. Dit betekent echter niet dat alle sectoren met industriële activiteit positieve scores kunnen voorleggen.

Andere bedrijfstakken die niet voldoen aan ten minste drie van de zes vooropgestelde voorwaarden zijn de geraffineerde aardolieproducten, de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten, de energiesector en de administratieve en ondersteunende diensten.

Binnen de dienstenondernemingen zijn de geaggregeerde financiële ratio's vertekend door de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren. Het al of niet opnemen van de 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren heeft een grote invloed op de berekening van de geaggregeerde ratio's. Zonder deze groep is de totale rendabiliteit 0,6 procentpunt hoger, de totale nettokasratio positief, maar de liquiditeit in enge en in ruime zin lager, de financiële onafhankelijkheidsgraad 6,5 procentpunt lager en de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid 8,9 procentpunt lager. De coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren

hebben dus een goede financiële autonomie.

Ondertussen is het fiscaal gunststelsel van coördinatiecentra uitgedoofd en voor het boekjaar 2010 zal het Federaal Planbureau de impact van de financiële crisis van 2008 op de financiële structuur van de ondernemingen berekenen. Thema's die aan bod zullen komen, zijn de overlevingskansen van de ondernemingen volgens economische sector, de impact van het wegvallen van de coördinatiecentra en de invoering van de notionele interestaftrek, een vergelijking van de financiële structuur van de Belgische ondernemingen met onze buurlanden.

Tabel Rangschikking van de industrie en bepaalde niet-financiële diensten volgens hun financiële sterkte op basis van geaggregeerde sectorratio's, boekjaar 2007

Rang	Bedrijfstak	Solvabiliteit		Liquiditeit		Nettorendabiliteit totaal der activa vóór belastingen	
		auto- nomie	lange termijn	ruim	beperkt	netto- kasratio	
	Voorwaarde ratio ¹	>33 %	>50 %	>1	>0,5	>0,25 %	>0 %
	INDUSTRIE	42,1	63,6	1,05	0,83	-11,4	9,3
19	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	29,4	51,4	0,72	0,57	-32,7	10,1
18	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	37,1	67,9	1,24	0,82	-3,9	5,8
12	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	41,3	73,4	0,74	0,55	-30,4	9,3
23	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	19,4	24,0	0,67	0,59	-49,4	11,7
8	Vervaardiging van chemische producten	48,4	75,8	0,99	0,85	-39,2	6,4
1	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	76,0	88,1	1,57	1,42	51,0	7,9
6	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	37,8	57,5	1,08	0,86	-18,9	15,5
5	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	41,8	65,3	1,29	0,95	-2,9	10,2
7	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	45,3	80,8	1,44	1,16	2,8	5,5
3	Vervaardiging van elektrische apparatuur	41,6	70,6	1,28	0,89	8,1	8,4
2	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	55,3	78,2	1,37	0,94	4,7	11,4
13	Vervaardiging van transportmiddelen	32,8	62,1	1,19	0,95	17,9	4,2
4	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	45,9	78,9	1,49	1,01	8,4	7,6
22	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	34,6	48,3	0,84	0,65	-13,4	5,6
21	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	35,1	42,8	1,24	0,96	18,3	2,6
10	Bouwnijverheid	41,5	72,1	0,99	0,72	9,9	7,2
	DIENSTEN	48,7	76,1	0,65	0,67	-2,7	6,4
	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	34,3	67,7	0,90	0,64	1,2	7,5
20	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	31,1	64,1	1,07	0,60	0,8	6,1
14	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	34,2	69,6	1,05	0,80	-3,3	7,5
11	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	36,2	64,3	0,54	0,34	18,2	8,5
15	Vervoer en opslag	34,0	56,6	0,90	1,04	16,4	6,1
25	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	28,2	48,4	0,24	0,22	-19,1	7,5
17	Informatie en communicatie	41,4	61,9	0,21	0,20	7,9	7,3
16	Exploitatie van en handel in onroerend goed	39,6	51,4	0,24	0,21	18,4	6,5
9	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	62,4	91,8	0,83	1,07	-11,6	5,7
24	Administratieve en ondersteunende diensten	26,3	44,2	0,77	0,74	3,6	6,7
	Totaal	45,8	70,4	0,73	0,70	-4,0	7,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

¹ De sectoren die niet voldoen aan de voorwaarde van de ratio zijn bijgetint.

Inhoudstafel

1. Op zoek naar de fragiliteit van sectoren.....	1
1.1. Opbouw van de databank	1
1.2. Onderzoeksmethode	8
2. Drie financiële kernvariabelen die in één oogopslag de financiële sterkte van een onderneming tonen	10
2.1. Eigen vermogen	10
2.2. Winst (Verlies) van het boekjaar	14
2.3. Nettobedrijfskapitaal	17
3. Selectie van zes financiële ratio's.....	22
4. Financiële ratio's per sector	30
4.1. Solvabiliteit	32
4.2. Liquiditeit	36
4.3. Nettorendabiliteit	41
5. Vervolledigen van de financiële analyse met vier bijkomende schuldindicatoren.....	45
6. Samenvatting: rangschikking van de sectoren volgens hun financiële sterkte	52
7. Bijlage: herwerkte balans, definitie van de financiële ratio's en kernvariabelen en de financiële ratio's per bedrijfstak	61
7.1. Herwerkte balans	61
7.2. Definities van de financiële ratio's en kernvariabelen volgens Ooghe en Van Wymeersch	62
7.3. Financiële ratio's van de afdelingen van de Nace-Bel 2008	65
Bibliografie	77

Lijst van tabellen

Tabel 1	Sectorindeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, aantal en werkgelegenheid, boekjaar 2007	4
Tabel 2	Balanstotaal van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007	5
Tabel 3	Eigen vermogen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007	13
Tabel 4	Winst (verlies) van het boekjaar van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007	16
Tabel 5	Nettobedrijfskapitaal van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007	18
Tabel 6	Procentuele verdeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België volgens hun financiële sterkte, boekjaar 2007	20
Tabel 7	Selectie van zes financiële ratio's en hun statistische kenmerken, boekjaar 2007	25
Tabel 8	Financiële ratio's berekend op het gemiddelde en geaggregeerde niveau volgens het schematype van de jaarrekening, boekjaar 2007	28
Tabel 9	Samenvattende tabel van de financiële ratio's van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde per onderneming voor het boekjaar 2007	31
Tabel 10	Financiële onafhankelijkheidsgraad van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007	33
Tabel 11	Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007	35
Tabel 12	Liquiditeit in ruime zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007	37
Tabel 13	Liquiditeit in enge zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen, ratio per sector en verdeling van de korte termijn balansgegevens, boekjaar 2007	38
Tabel 14	Nettokasratio van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007	40
Tabel 15	Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen van de niet-financiële ondernemingen in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007	42
Tabel 16	Samenvattende tabel van de financiële ratio's van de niet-financiële ondernemingen in België, geaggregeerde ratio's per sector voor het boekjaar 2007	44
Tabel 17	Betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007	46
Tabel 18	Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007	48

Tabel 19	Kosten van schulden in relatie tot het totaal van de activa van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007	49
Tabel 20	Reserves en overgedragen resultaat in relatie tot het totaal van de passiva van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007	50
Tabel 21	Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun financiële sterkte op basis van de geaggregeerde sectorratio's, boekjaar 2007	53
Tabel 22	Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun aandeel fragiele ondernemingen, boekjaar 2007	55
Tabel 23	Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun aandeel fragiele werkgelegenheid in fragiele ondernemingen, boekjaar 2007	56
Tabel 24	Gemiddelde financiële ratio's per bedrijfstak in België voor het boekjaar 2007	66
Tabel 25	Geaggregeerde financiële ratio's per bedrijfstak in België voor het boekjaar 2007	70
Tabel 26	De belangrijkste spelers per bedrijfstak en hun aandeel in de werkgelegenheid en het balanstotaal voor het boekjaar 2007	72
Tabel 27	Aandeel performante ondernemingen en werknemers in performante ondernemingen per bedrijfstak en rangorde voor het boekjaar 2007	75

Lijst van figuren

Figuur 1	Verband tussen rendabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit	22
Figuur 2	Herwerkte balans vanuit liquiditeits- en solvabiliteitsstandpunt	61

1. Op zoek naar de fragiliteit van sectoren

1.1. Opbouw van de databank

Het onderzoek naar de fragiliteit van de financiële structuur van de niet-financiële marktgebonden ondernemingen per sector¹ is het onderwerp van deze studie. We onderzoeken hierbij de financiële structuur van die ondernemingen die een jaarrekening neerlegden over hun activiteiten tijdens het jaar 2007. Alleen de ondernemingen die een jaarrekening bij de Balanscentrale van de Nationale Bank van België indienden, worden onderzocht. De ondernemingen met een buitenlands juridisch statuut hebben geen gestandaardiseerde jaarrekening van hun activiteiten in België en vallen dus buiten deze studie. Omdat alleen de marktgebonden activiteiten in de vorm van een vennootschap, een intercommunale of een overheidsbedrijf worden bestudeerd, werden de vzw's, de stichtingen, de verenigingen, de overheidsadministratie en de vennootschappen met een sociaal doel niet behandeld².

De volgende secties werden in deze studie dus niet onderzocht:

- sectie A landbouw, bosbouw en visserij
- sectie B winning van delfstoffen
- sectie K financiële activiteiten en verzekeringen
- sectie O openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen
- sectie P onderwijs
- sectie Q menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
- sectie R kunst, amusement en recreatie
- sectie S overige diensten
- sectie T huishoudens als werkgever
- sectie U extraterritoriale organisaties en lichamen.

De secties die wel in deze studie voorkomen, zijn C tot en met N, zonder K. Deze secties omvatten de niet-financiële ondernemingen in de marktsector. De sectie landbouw evenals de sectie kunst, amusement en recreatie en de sectie S van het verenigingsleven, werden niet in deze studie opgenomen omdat deze secties sterk gesubsidieerd worden, veel zelfstandigen en vzw's tellen.

¹ Elke onderneming wordt geklasseerd in een sectie, een afdeling, een groep, een klasse en een subklasse. Deze groepering staat in het handboek Nace-Bel 2008. Verschillende instellingen kennen sectorcodes toe aan de ondernemingen. In deze nota werd de RSZ-code prioritair gebruikt. Als er geen werknemers en dus geen RSZ-code was, werd de activiteitencode van de Balanscentrale genomen. Als de Balanscentrale geen activiteitencode had, werd de hoofdactiviteit uit de Belfirst-databank van het Bureau van Dijk genomen. Bij een vijftigtal ondernemingen werd de sectorcode individueel geselecteerd uit de bovenvermelde bronnen en uit de jaarrekening, de kruispuntbank van ondernemingen of uit de oprichtingsakten van de ondernemingen. In de bijlage werden de ondernemingen verder in afdelingen (Nace-Bel 2 digits) geclassificeerd. Hierbij gebeurde de onderverdeling via de hoofdactiviteitencodes van Belfirst.

² De volgende juridische codes werden in de dataset opgenomen: 006-016/ 106-109/ 114/ 116/ 206-215/ 414-419.

Bij een sectoranalyse moet men rekening houden met enkele kanttekeningen. Hoe meer men afdaalt naar het detail, hoe meer men stuit op anomalieën. Vooraf moet worden vermeld dat de gegevens van de sectie M “vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten” vertekend zijn door 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren³. Die centra hebben een belangrijk aandeel in de eigen middelen en het resultaat van het boekjaar van 2007. Aangezien deze ondernemingen onder de afdeling “activiteiten van hoofdkantoren” vallen, zijn zij opgenomen in dit onderzoek. Holdings met gelijkaardige activiteiten als de coördinatiecentra behoren tot de financiële ondernemingen (sectie K) en vallen buiten dit onderzoek. Daarom werden de gegevens van de activiteitengroep van hoofdkantoren en coördinatiecentra soms afzonderlijk vermeld. Ook de gegevens van sectie N “Administratieve en ondersteunende diensten” zijn vertekend door een 20-tal grote uitzendbureaus. Een derde opmerking betreft de bedrijfstak van de industrie “vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten”. In België telde deze sector in 2007 22 ondernemingen en de financiële ratio’s voor een gemiddelde onderneming in deze sector hebben weinig zin omdat deze sector twee grote ondernemingen en vijftien ondernemingen zonder personeel bevat. Een vierde opmerking rond de sectoranalyse gaat over de ondernemingen die niet in deze analyse voorkomen. Zelfstandige natuurlijke personen en ondernemingen met een buitenlandse juridische vorm moeten geen jaarrekening bij de Balanscentrale indienen. Zo is de sector van de vervaardiging van transportmiddelen onvolledig omdat één grote speler, Ford Genk, niet in dit onderzoek is opgenomen. Ook de resultaten van de bouwnijverheid en van alle sectoren met veel zelfstandigen zijn vertekend omdat de grotere ondernemingen oververtegenwoordigd zijn. Een vijfde opmerking betreft de groepsstructuur van de ondernemingen. Veel ondernemingsgroepen splitsen hun activiteiten in filialen met de volgende activiteiten: productie, handel, financiering, patrimoniumbeheer, internationale betrekkingen en eventueel onderzoek en ontwikkeling. De manier waarop de interne afrekening gebeurt, kan de resultaten van de filialen sterk beïnvloeden. Daardoor hebben sommige sectorratio’s extreme waarden. Ten slotte hangt de sectoranalyse af van hoe de ondernemingen in sectoren werden geclassificeerd. Vooral bij de grotere ondernemingen kan dit de resultaten sterk beïnvloeden. Werd de onderneming onder handelsactiviteiten of onder de industrie geclassificeerd en in het geval van de overheidsbedrijven staat de drinkwatermaatschappij of de energie-intercommunale al dan niet onder de sectie overheid? De regel is dat een onderneming met verschillende activiteiten geklasseerd wordt onder de activiteit met de hoogste toegevoegde waarde. Toch gaven de verschillende bronnen waar we ons op hebben gebaseerd, soms tegenstrijdige classificaties. Is het een transportbedrijf of een koeriersbedrijf, gaat het om klein- of groothandel?

De grote ondernemingen splitsen meestal hun activiteiten in verschillende ondernemingen. Bij een sectoranalyse is het dus belangrijk dat de onderneming in de juiste sector werd geklasseerd. Tabel 26 van de bijlage geeft een opsomming van de belangrijkste spelers per bedrijfstak. Bij de

³ De lijst van de 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren werd samengesteld op basis van officiële en niet-officiële bronnen. Naast de methode uit voetnoot 1 werd de lijst aangevuld met het sectorklassement ‘coördinatiecentra’ van trends top.

multinational UCB bijvoorbeeld zijn vier ondernemingen in de databank opgenomen. De grootste onderneming van de groep UCB Pharma werd samen met UCB Belgium onder de groothandel geklasseerd en het veel kleinere UCB onder de vervaardiging van geneesmiddelen. Fin UCB werd onder de activiteiten van hoofdkantoren geplaatst. Bij de multinational Anheuser-Busch Inbev is het hoofdkantoor ook in een aparte onderneming ondergebracht. De brouwerijen Inbev Belgium en die van Hoegaarden werden onder de vervaardiging van dranken geplaatst. De ondernemingen Brasserie de l'abbaye de Leffe, MVL Distribution, Drinks shops Belgium, Eurodrinks en Cavenor werden onder de groothandel geplaatst.

Uit de werkgelegenheidscijfers bleek dat bij sommige sectoren een aantal grote ondernemingen geen jaarrekening indienden bij de Balanscentrale en dus niet in deze studie werden opgenomen. De ondernemingen met meer dan 1000 werknemers die niet zijn opgenomen in deze studie zijn: de autobouwer Ford Genk, de autohandel Scania, het computerbedrijf Associated Dexia Technology Services van de groep Dexia, Radio Télévision Belge de la Communauté française, het telecombedrijf BT limited, het geneesmiddelenbedrijf Merck Sharp en Dohme, het chemiebedrijf Mobil Plastics Europe, de kledingwinkels van C&A België, het koeriersbedrijf Federal Express European Services, het logistieke centrum van Nike en het vakantiepark Center Parcs. De meeste van deze ondernemingen hebben een buitenlandse rechtsvorm en dienen bijgevolg geen gestandaardiseerde jaarrekening bij de Balanscentrale in. Ook de regionale vervoersmaatschappijen (De Lijn, de vijf TEC's en STIB-MIVB) zijn niet opgenomen omdat het openbare instellingen met een specifieke rechtsvorm zijn. Anderzijds zijn de grote federale overheidsbedrijven van de post, de telefonie en het spoor wel opgenomen in dit onderzoek omdat het naamloze vennootschappen van publiekrecht zijn. Ten slotte zijn bij de NMBS de statutaire personeelsleden niet in de sociale balans van de jaarrekening opgenomen. Een vlugge rekensom schat het aantal werknemers dat niet in deze studie is opgenomen op 200 000.

Tabel 1 geeft de demografie van de ondernemingen die voor de activiteiten van het jaar 2007 een jaarrekening indienden⁴. Zij geeft op sectorniveau het aantal ondernemingen, de werkgelegenheid en de dynamiek van de sector⁵. In totaal worden 11 secties bestudeerd die wij in 25 sectoren indeelden en die samen 62 afdelingen tellen, waarvan enkele statistieken in de bijlage zijn opgenomen.

Tabel 2 geeft een overzicht van het balanstotaal, namelijk de waarde van alle bezittingen (activa) en de waarde van alle middelen die nodig waren om die bezittingen te financieren (passiva).

⁴ De keuze van het boekjaar werd uit de databank van het Bureau van Dijk gehaald. Bij 5 % van de ondernemingen was de afsluitdatum in de maanden januari, februari of maart van het jaar 2008.

⁵ De dynamiek van een sector wordt in deze studie gedefinieerd als het aandeel in de totale sectorale werkgelegenheid dat betrokken is bij een oprichting of een stopzetting en wordt berekend door het verschil tussen het personeel van de opgerichte en stopgezette ondernemingen te delen door het totale personeel in een sector. Deze ratio werd met 100 vermenigvuldigd.

Tabel 1 Sectorindeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, aantal en werkgelegenheid, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Ondernemingen met een balans		Werkgelegenheid uit de sociale balans		
		aantal	%	aantal	% dynamiek	
C	INDUSTRIE	22 059	8,0	506 044	29,2	0,12
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3 852	1,4	73 776	4,2	0,18
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	1 754	0,6	33 775	1,9	1,27
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	3 855	1,4	41 317	2,4	-0,67
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	22	0,0	3 890	0,2	0,03
	Vervaardiging van chemische producten	651	0,2	45 364	2,6	0,43
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	130	0,1	19 425	1,1	-
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1 966	0,7	53 727	3,1	0,28
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	4 456	1,6	92 384	5,3	-0,03
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	439	0,2	17 109	1,0	1,76
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	468	0,2	18 393	1,1	-1,64
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 266	0,5	36 942	2,1	-0,22
	Vervaardiging van transportmiddelen	340	0,1	42 144	2,4	-0,02
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	2 860	1,0	27 798	1,6	0,36
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	177	0,1	18 021	1,0	-
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	881	0,3	21 368	1,2	0,47
F	Bouwnijverheid	37 474	13,6	184 579	10,6	0,03
	DIENSTEN	215 248	78,01	008 151	58,0	0,15
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	79 572	28,8	395 105	22,7	0,06
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	10 825	3,9	52 230	3,0	-0,22
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	33 213	12,0	174 340	10,0	0,04
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	35 534	12,9	168 535	9,7	0,16
H	Vervoer en opslag	10 883	4,0	148 749	8,6	0,10
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	18 831	6,8	61 304	3,5	0,87
J	Informatie en communicatie	13 681	4,9	84 682	4,9	0,19
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	30 856	11,2	12 994	0,7	0,04
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	49 065	17,8	98 625	5,7	0,22
N	Administratieve en ondersteunende diensten	12 360	4,5	206 692	11,9	0,12
	Totaal	275 839	100,01	738 163	100,0	0,13

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 2 Balanstotaal van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Verdeling van het balanstotaal	Gemiddelde in € 1000
C	INDUSTRIE	23,0	12 450
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3,3	10 322
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,6	3 895
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1,4	4 354
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	2,7	1 455 215
	Vervaardiging van chemische producten	4,6	84 367
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	2,3	207 554
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1,9	11 839
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	3,0	8 076
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,5	13 830
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,4	10 140
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1,1	10 186
	Vervaardiging van transportmiddelen	0,8	27 515
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	0,4	1 751
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	6,0	405 210
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1,9	26 066
F	Bouwnijverheid	4,1	1 341
	DIENSTEN	65,0	3 630
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	14,3	2 162
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	1,8	2 000
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	9,5	3 440
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	3,0	1 017
H	Vervoer en opslag	4,4	4 900
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,9	564
J	Informatie en communicatie	4,4	3 907
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	6,6	2 576
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	32,0	7 819
	waaronder de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren ⁶	25,1	1 875 136
N	Administratieve en ondersteunende diensten	2,4	2 327
	Totaal	100,0	4 354

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

In totaal waren er 275 839 ondernemingen die voor de secties C tot en met N en zonder K een jaarrekening van de activiteiten in 2007 bij de Balanscentrale indienden. In de sociale balansen was het gemiddeld personeelsbestand⁷ tijdens het boekjaar 2007 gelijk aan

⁶ Onder druk van de Europese Commissie moet België de coördinatiecentra afbouwen. Een nieuwe vorm van fiscale tegemoetkoming aan ondernemingen is de notionele interestaftrek. De ex-coördinatiecentra die overschakelden naar het systeem van notionele interestaftrek zijn in deze activiteitengroep opgenomen.

⁷ Code 1003 geeft het gemiddeld aantal werknemers ingeschreven in het personeelsregister in voltijdse equivalenten tijdens het boekjaar.

1 738 163 werknemers⁸. De dienstenondernemingen zijn in de meerderheid met 78 % van de ondernemingen en 58 % van de werknemers. De industriële sectoren bestaan uit 8 % van de ondernemingen en 29 % van het personeel. Het groot aantal werknemers in sectie N (administratieve en ondersteunende diensten) wordt verklaard door de aanwezigheid van de interimkantoren in deze sectie.

Meestal zijn de sectoren waar er veel nieuwe bedrijven worden opgericht ook de sectoren met veel sluitingen van ondernemingen. In 2007 waren er in deze databank 4 836 opgerichte bedrijven. Hiervan hadden 1 191 ondernemingen in het jaar van hun oprichting personeel in dienst. Het personeel dat betrokken is bij bedrijfssluitingen loopt meestal over een langere periode dan één jaar⁹. Bij de stopgezette bedrijven waren er in 2007 minder personeelsleden betrokken dan bij de nieuw opgerichte bedrijven (5 892 werknemers voor de opgerichte ondernemingen versus 3 585 personeelsleden voor de stopgezette ondernemingen). In 2007 was de netto-aangroei van de werkgelegenheid binnen de onderzochte secties gelijk aan 0,13 %.

Bij vijf van de dertien industriële bedrijfstakken en bij de autohandel en garages waren er in 2007 meer personeelsleden betrokken bij sluitingen dan bij oprichtingen. De energiesector en de farmaceutische nijverheid waren in 2007 zeer stabiele sectoren: er waren geen personeelsleden betrokken bij een oprichting of een sluiting van een bedrijf. Beide sectoren worden gekenmerkt door belangrijke investeringen bij de start en kennen bijgevolg weinig nieuwelingen of sluitingen.

De waarde van het balanstotaal van de bestudeerde ondernemingen bedroeg 1 201 miljard euro en een onderneming beschikte gemiddeld over € 4 353 591. Een belangrijke vaststelling is dat in 2007 de 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren 25 % van het balanstotaal van alle bestudeerde ondernemingen nodig hadden om hun economische activiteiten in 2007 uit te oefenen. Van de 17 ondernemingen met een balanstotaal van meer dan 10 miljard euro¹⁰ waren er 10 coördinatiecentra.

De ondernemingen uit de industriële sectoren hebben gemiddeld een hoger balanstotaal dan ondernemingen uit de dienstensectoren. De meest kapitaalintensieve ondernemingen zijn de raffinaderijen. Samen met de energiebedrijven en de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren beslaan deze 360 ondernemingen 34 % van de globale balanswaarde. Opmerkelijk is dat een farmaceutische onderneming in België gemiddeld een hoger balanstotaal

⁸ In dit personeelsbestand zijn de statutaire personeelsleden van de NMBS niet opgenomen, noch de werknemers van de ondernemingen die geen jaarrekening bij de Balanscentrale indienen.

⁹ Via de online referentiedatabank van de rechtspersonen werden de ondernemingen met "rubriek einde" in 2007 geselecteerd.

¹⁰ In dalende volgorde ging het om Electrabel, Exxonmobil Petroleum & Chemical, Hewlett-Packard Coordination Center, Arcelormittal Finance and Services Belgium, Belgacom, Basf Antwerpen, Basf Coordination Center, Petrofina, Coordination Centre Suez-Tractebel-Electrabel, Petrofina International Group, Centre de Coordination Carrefour, Eni Coordination Center, Anheus-Busch Inbev, Ikea Service Centre, Glaxosmithkline Biologicals, Coördinatie Centrum Nestle en SNCB Holding.

heeft dan een chemische onderneming. Beide bedrijfstakken hebben nochtans hetzelfde aandeel van kmo's (85 %).

In de dienstensector beschikt de sectie "verschaffen van accommodatie en maaltijden" gemiddeld over het kleinste balanstotaal per onderneming. Verder zal blijken dat deze sectie een zeer zwakke financiële structuur heeft.

Tabel 26 in de bijlage vermeldt de belangrijkste ondernemingen per bedrijfstak. Het aandeel van de drie grootste ondernemingen van iedere bedrijfstak in de werkgelegenheid is gelijk aan 20 % van de totale werkgelegenheid en 33 % van het balanstotaal. Eén op vier bedrijfstakken heeft een concentratiegraad gelijk of boven deze waarden. De bedrijfstakken met een zeer grote concentratie, met waarden boven de 50 % zijn: vervaardiging van dranken, leer en producten van leer, raffinage, farmaceutische grondstoffen en producten, productie en distributie van elektriciteit of gas, winning en behandeling en distributie van water, sanering en ander afvalbeheer, luchtvaart, posterijen en koeriers, programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's en telecommunicatie. Elf van de 62 bedrijfstakken worden dus gedomineerd door één tot drie spelers. Door de grote concentratie van een klein aantal grote ondernemingen in een sector zijn de gemiddelde waarden van de sector bijgevolg geen goede maatstaf.

Er werden 40-tal rubrieken uit de jaarrekeningen geselecteerd waaruit 6 financiële ratio's konden worden berekend. We opteerden om alle niet-financiële ondernemingen in de marktsector in het onderzoek op te nemen, dus ook de ondernemingen in vereffening, in een faillissement of andere juridische problemen. Een onderneming is in beweging. Herstructureringen, overnames, fusies, splitsingen, dagvaardingen van RSZ en problemen met de belastingen zorgen ervoor dat sommige rubrieken van de jaarrekening extreme waarden kregen en de financiële ratio's hierdoor sterk werden vertekend. Volgens de Belfirst-databank was op het tijdstip van februari 2009 3 % van de bestudeerde ondernemingen in één of andere juridische overgangperiode en 1 % was economisch inactief. Van deze groep was 14 % of 1 563 ondernemingen in een faillissement verwickeld. Eén jaar later¹¹ stijgt het aantal faillissementen in onze bestudeerde populatie met 2 462 eenheden, of een anderhalve verdubbeling. De financiële ratio's van deze ondernemingen kunnen soms ver van het gemiddelde staan. Maar het was juist de bedoeling om binnen een sector de fragiele ondernemingen van de gezonde ondernemingen in een sector te onderscheiden.

¹¹ Balanscentrale, cijfergegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen, ed. 01.2010.

1.2. Onderzoeksmethode

Het onderzoek naar de financiële gezondheid van een onderneming gebeurt ofwel via een analyse over meerdere boekjaren ofwel in vergelijking met gelijkaardige ondernemingen in een land, ofwel via een vergelijking tussen landen¹². Bij een landenstudie dient men er rekening mee te houden dat de rendabiliteit en de solvabiliteit van een onderneming in bepaalde mate door de fiscale wetgeving worden beïnvloed. Grote multinationale ondernemingen hebben een uitgekende strategie voor het financiële beleid van hun filialen en overheden doen er alles aan om een aantrekkelijk ondernemingsklimaat tentoon te spreiden. Het is duidelijk dat de mogelijkheid voor de ondernemingen om interesten op schuldfinanciering onbeperkt fiscaal in mindering te brengen, een invloed zal uitoefenen op de financieringswijze van de ondernemingen en de internationale groepen. Hetzelfde geldt voor een maatregel als de notionele interestaftrek.

In deze analyse zijn we geïnteresseerd in de financiële gezondheid van de economische sectoren in België van 2007, het jaar vooraleer de wereldwijde economische crisis toesloeg. 2007 was een goed jaar voor de Belgische ondernemingen. Om de impact van de financiële crisis op de financiële structuur van de ondernemingen te kennen, zal een updating gebeuren voor het boekjaar 2010. Speciale aandacht zal gaan naar de ondernemingen die de crisis overleefden en naar een vergelijking van de financieringsstructuur van de ondernemingen in onze buurlanden.

Deze studie is opgebouwd in verschillende stappen. In een eerste deel werden op een vlugge manier drie rubrieken uit de jaarrekening geselecteerd: het eigen vermogen of het geld dat eigendom is van de onderneming, winst of verlies van het boekjaar na belasting en het nettobedrijfskapitaal of het nettowerkkapitaal van de onderneming. Een onderneming met een negatieve waarde of een nulwaarde voor deze drie rubrieken is fragiel. In 2007 was 10,1 % van de ondernemingen met 2,7 % van de werknemers volgens deze definitie fragiel.

In een tweede deel gaat de aandacht naar zes financiële ratio's uit het handboek van Prof. H. Ooghe en C. Van Wymeersch¹³. Twee solvabiliteitsratio's, drie liquiditeitsratio's en één rendabiliteitsratio werden voor de economische sectoren berekend. Op twee manieren werden de sectorratio's berekend: een ondernemingsratio of het ongewogen gemiddelde van de ondernemingen in een sector enerzijds en een geglobaliseerde ratio of de verhouding van de geaggregeerde waarden van het totaal ondernemingen in een sector anderzijds. De verschillen tussen de uitkomsten van de twee berekeningsmethoden zijn soms aanzienlijk. Bij sectoraggregatie wordt rekening gehouden met de grootte van de ondernemingen met grotere gewichten voor de grotere ondernemingen. Als dan één grote onderneming slecht of goed

¹² De balanscentrales en gelijkaardige diensten uit de verschillende Europese landen zijn verenigd in een comité (ECCBSO) en op hun website zijn landenstudies beschikbaar over financiële aspecten van ondernemingen.

¹³ De interpretatie van de ratio's per sector was niet eenvoudig. In het handboek van Ooghe en Wymeersch staan weinig of geen absolute maatstaven. Daarom werden andere bronnen gebruikt zoals de website van het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten of het formulier dat de Handelsrechtbank van Dendermonde hanteert.

scoort op een ratio leidt dit meestal tot een slechte of goede score voor de sector. Bij het onderwogen gemiddelde is de ratio van iedere onderneming in de sector even belangrijk.

Tijdens het literatuuronderzoek naar criteria van performante ondernemingen werden nog enkele voorwaarden waaraan een financiële gezonde onderneming moet voldoen, in dit onderzoek opgenomen. Het gaat om RSZ- en belastingschulden, opgenomen kaskrediet, opgespaarde reserves en overgedragen resultaat en de financiële kosten van de gemaakte schulden.

In een derde deel werden de waarden van de ratio's gerangschikt volgens hun financiële sterkte. In 2007 resulteren de zes geaggregeerde financiële sectorratio's en de vier bovenvermelde indicatoren voor faalpredictie in een eerste plaats voor de farmaceutische industrie. In de rangschikking op ondernemingsniveau behoren de meest performante ondernemingen tot de machinebouw. Een rangschikking gebeurde ook volgens het aandeel werknemers in fragiele ondernemingen in een sector.

Bij de verschillende rangschikkingen van de 25 economische sectoren stond in 2007 de sectie "verschaffen van accommodatie en maaltijden" op de allerlaatste plaats. Onlangs besliste de federale regering om vanaf 2010 voor de maaltijden in restaurants een btw-verlaging van 21 % naar 12 % door te voeren, mede om de financiële gezondheid van de horeca te verhogen.

Ten slotte, de normen die voor de verschillende ratio's gelden, zijn opgesteld voor volwassen, actieve ondernemingen. Daarom werden de ratio's ook voor de grote ondernemingen berekend. Bij de sectoren met veel starters en niet-actieve ondernemingen hebben de financiële ratio's extreme waarden en bemoeilijken zij de interpretatie. Het verzelfstandigen van afdelingen binnen een onderneming vertekent eveneens de resultaten: een verlies van een dochteronderneming brengt het voortbestaan van de onderneming niet in gevaar wanneer de moedermaatschappij het verlies kan dragen. Anderzijds kunnen bewuste financiële constructies binnen een ondernemingsgroep de financiële ratio's van een sector sterk beïnvloeden.

2. Drie financiële kernvariabelen die in één oogopslag de financiële sterkte van een onderneming tonen

Drie kernvariabelen tonen in één oogopslag de sterkte van de financiële structuur van een onderneming: de rubrieken eigen vermogen, winst/verlies van het boekjaar na belasting en het nettobedrijfskapitaal.

Het is duidelijk dat een negatief teken wijst op financiële problemen in de onderneming. In 2007 had 15,5 % van de ondernemingen in onze databank een negatief eigen vermogen, meestal een gevolg van het opstapelen van gemaakte verliezen uit het verleden. Bij 32,4 % van de ondernemingen was er op het einde van het boekjaar een verlies. In 2007 had 36,1 % van de ondernemingen een negatief nettobedrijfskapitaal. Het gevolg van een dergelijke penibele situatie is dat 10 % van de ondernemingen en iets minder dan 3 % van het gemiddelde personeelsbestand in 2007 dicht bij een vereffening of een faillissement stonden. De ratio-analyse in het volgende deel zal een bevestiging zijn van deze vaststelling.

Om de interpretatie van de waarden overzichtelijk te maken, worden de slechte scores in de tabellen bijgetint. De industriële sectoren en de dienstensectoren worden vergeleken met hun totaal gemiddelde. De ondernemingen uit de sectoren energie, water en bouw worden vergeleken met het totaal gemiddelde. Deze werkwijze geldt meestal voor alle volgende tabellen.

2.1. Eigen vermogen

Het eigen vermogen of de schulden van de onderneming tegenover de aandeelhouders en eigenaars omvat zes rubrieken: het kapitaal, de uitgiftepremies, de herwaarderingsmeerwaarden, de reserves, overgedragen winst of verlies en de kapitaalsubsidies.

In 2007 was het eigen vermogen van de bestudeerde ondernemingspopulatie gelijk aan 46 % van het balanstotaal. De belangrijkste post werd gevormd door het kapitaal (61 %), gevolgd door de opgebouwde reserves (16 %), de overgedragen winsten (11 %), de uitgiftepremies (9 %) en de kapitaalsubsidies en herwaarderingsmeerwaarden (samen 3 %). Tabel 3 geeft een overzicht van het eigen vermogen per sector.

De omvang van het nodige kapitaal in een onderneming varieert volgens de grootte van de onderneming en de sector waartoe de onderneming behoort. In 2007 bezat een niet-financiële onderneming in de marktsector een gemiddelde waarde van € 1 993 396 aan eigen middelen. Het totale eigen vermogen bedroeg 549,9 miljard euro, verdeeld over 232 935 ondernemingen of 84,5 % van het totaal aantal ondernemingen dat kon werken met een positief eigen vermogen dat samen 558,3 miljard euro bedroeg en 42 904 ondernemingen of 15,6 % dat moest werken

met een negatief eigen vermogen of zonder eigen vermogen dat samen 8,4 miljard euro bedroeg.

Indien een onderneming een negatief eigen vermogen heeft, is dat een belangrijk knipperlicht dat de onderneming in moeilijkheden verkeert. De industriële sectoren hebben een betere financiële structuur dan de dienstenondernemingen (11,8 % industriële ondernemingen met een negatief eigen vermogen tegenover 16,9 % voor de dienstenondernemingen). De ondernemingen uit de sector van het verschaffen van accommodatie en maaltijden, dit zijn de hotels, restaurants en cafés, hebben een relatief slechte financiële structuur waarbij één op drie ondernemingen onvoldoende eigen kapitaal bezit om hun onderneming uit te baten. In de volgende tabellen met financiële ratio's zal deze sector meestal ook op alle ratio's slecht scoren. Bij de ondernemingen uit de detailhandel kampt één op vier met een tekort aan eigen vermogen. Problemen met een tekort aan eigen vermogen in de industriële sectoren werden, ten opzichte van het industrieel gemiddelde, vastgesteld bij 7 van de 13 sectoren. Het gaat om de voedingsmiddelen, dranken, tabaksproducten, textiel, kleding, leder, geraffineerde aardolieproducten, farmaceutische producten, transportmiddelen, meubelen, reparatie en installatie van machines en apparaten.

Bij twee sectoren zijn er relatief meer werknemers actief in ondernemingen met een negatief eigen vermogen. In de sector van de vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten werkt 3,6 % van het personeelsbestand van deze sector in ondernemingen met een tekort aan eigen kapitaal. Zes grote ondernemingen zijn hiervoor verantwoordelijk. In de sector van exploitatie van en handel in onroerend goed werd geen onmiddellijke verklaring gevonden.

In 2007 is 43,5 % van het eigen vermogen in de sectie van de vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten (M) geconcentreerd. Deze sector bevat de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren die samen 36 % van alle eigen middelen gebruikten.

De sectoren die gemiddeld met weinig eigen middelen werken, zijn de ondernemingen uit de hotelsector en horeca (€ 158 919), de detailhandel (€ 367 990) en de bouwnijverheid (€ 556 233).

Het zijn vooral ondernemingen zonder personeel¹⁴, dus de kleinere ondernemingen, die kampen met een negatief eigen vermogen. Het gemiddelde negatief eigen vermogen van de ondernemingen zonder personeel is in absolute waarde wel kleiner dan dit van de ondernemingen met personeel.

Ten slotte nemen we nog één kenmerk van de ondernemingspopulatie onder de loep: het al of niet behoren tot een ondernemingsgroep. In 2007 is 13 % van de bestudeerde ondernemingen

¹⁴ In 2007 had 59,4 % van de ondernemingen geen personeel in dienst. Hiervan had 18,0 % een negatief eigen vermogen terwijl het aandeel van het totaal aantal ondernemingen met een negatief eigen vermogen gelijk was aan 15,5 %.

juridisch met een moedermaatschappij verbonden¹⁵. Bij de verbonden ondernemingen met een negatief eigen vermogen is de onderkapitalisatie gelijk aan een bedrag dat gemiddeld 8 maal groter is dan het bedrag voor de onafhankelijke ondernemingen. Bij de sector van het beheer van onroerend goed bijvoorbeeld, waarbij bepaalde ondernemingsgroepen hun onroerend patrimonium in een dochteronderneming samenvoegen¹⁶, liep het negatief eigen vermogen van de ondernemingen met een moedermaatschappij op tot een bedrag dat gemiddeld 1 miljoen euro bedroeg, terwijl dit voor de onafhankelijke ondernemingen slechts € 200 000 bedroeg. Met andere woorden, de verbonden ondernemingen kunnen rekenen op het moederbedrijf dat garant staat voor de onderkapitalisatie.

¹⁵ De Belfirst-databank geeft informatie over het aandeelhouderschap van de ondernemingen.

¹⁶ Twee voorbeelden zijn Connectimmo van het telecommunicatiebedrijf Belgacom met een positief eigen vermogen en KBC Vastgoedinvesteringen van de bankverzekeraar KBC met een negatief eigen vermogen.

Tabel 3 Eigen vermogen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Alle ondernemingen		Aandeel met een negatief eigen vermogen	
		gemiddelde in € 1000	verdeling	onder-nemingen	werknemers
C	INDUSTRIE	5 236	21,1	11,8	2,7
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3 035	2,1	16,1	3,3
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	1 443	0,5	15,1	6,8
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1 799	1,3	12,6	4,0
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	282 221	1,1	18,2	3,7
	Vervaardiging van chemische producten	40 799	4,8	10,6	0,4
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	157 648	3,7	14,6	2,2
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	4 479	1,6	8,8	3,6
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	3 377	2,8	7,8	1,3
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	6 281	0,5	10,0	2,3
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	4 221	0,4	10,7	1,5
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	5 635	1,3	8,6	1,8
	Vervaardiging van transportmiddelen	9 017	0,6	16,8	3,0
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	803	0,4	13,8	2,6
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	140 089	4,5	10,2	0,6
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	9 146	1,5	9,9	1,6
F	Bouwnijverheid	556	3,8	10,3	3,4
	DIENSTEN	1 769	69,1	16,9	5,5
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	741	10,7	17,9	5,7
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	622	1,2	16,8	4,3
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	1 178	7,1	15,9	4,1
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	368	2,4	20,1	7,8
H	Vervoer en opslag	1 666	3,3	14,2	4,2
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	159	0,5	33,0	22,4
J	Informatie en communicatie	1 617	4,0	15,5	4,7
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	1 020	5,7	13,9	8,6
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	4 880	43,5	12,0	3,9
	waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	1 220 317	35,7	0,7	0,0
N	Administratieve en ondersteunende diensten	612	1,4	16,2	1,9
	Totaal	1 993	100,0	15,6	4,3

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

2.2. Winst (Verlies) van het boekjaar

De volgende tabel gaat dieper in op een tweede kernvariabele van de boekhouding: winst of verlies gerealiseerd tijdens het boekjaar 2007, na aftrek van de belastingen.

Van de totale bestudeerde populatie had 66,5 % van de ondernemingen een positief resultaat¹⁷. Het winstcijfer wordt in grote mate beïnvloed door de afschrijvingspolitiek van de ondernemingen. Vandaar dat men kijkt naar de EBITDA¹⁸ of de winst vóór rente, belastingen, waardeverminderingen en afschrijvingen. Enkel uit de jaarrekening van de grote ondernemingen met het volledig schema¹⁹ kan de EBITDA worden berekend. Bij de grote ondernemingen had 75,5 % een positief resultaat en het aandeel stijgt naar 90,8 % met de EBITDA-indicator. Ook de gemiddelde winst van de grote onderneming stijgt met de EBITDA-indicator met factor 2,8. Die stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de waardeverminderingen op voorraden, bestellingen in uitvoering en handelsvorderingen.

Gemiddeld was de winst, na aftrek van de belastingen, gelijk aan € 189 242 per onderneming. Het gemiddelde resultaat van de winstgevende ondernemingen bedroeg € 328 678 en - € 87 089 bij de verlieslatende ondernemingen en de ondernemingen met een nulresultaat. Zes ondernemingen boekten in 2007 een winst boven 1 miljard euro en de meest winstgevende onderneming behoorde tot de sector van raffinage van aardolieproducten²⁰. Op de tweede plaats van winstgevendheid per onderneming staan de elektriciteitsbedrijven, gevolgd door de farmaceutische bedrijven. De sectie M “vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten” realiseert 27 % van het totale resultaat van 2007. Opnieuw zijn de activiteiten van de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren goed voor 20 % van het totale resultaat in 2007.

Indien de EBITDA-indicator wordt genomen dan zijn er 17 ondernemingen met een winst vóór rente, belastingen, waardeverminderingen en afschrijvingen van meer dan 1 miljard euro.

¹⁷ Ondernemingen met een negatief eigen vermogen hebben er voor hun voortbestaan belang bij om een positief resultaat van het boekjaar te boeken. Dit was in 2007 maar bij 27,6 % van de ondernemingen met een negatief eigen vermogen het geval.

¹⁸ EBITDA is de afkorting van **e**arnings **b**efore **i**nterests, **t**axes, **d**e depreciations and **a**mortizations. De berekeningswijze staat in bijlage.

¹⁹ De kleine ondernemingen moeten een verkort schema van jaarrekening bij Balanscentrale indienen. Een onderneming wordt als klein beschouwd indien zij voor het laatst en het voorlaatst afgesloten boekjaar niet meer dan één van de volgende drempels overschrijdt:

- jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50
- jaarmzet (exclusief btw): € 7 300 000
- balanstotaal: € 3 650 000

tenzij het jaargemiddelde van het personeelbestand meer dan 100 bedraagt. Een onderneming wordt in alle overige gevallen als groot beschouwd.

²⁰ Exxon Mobil Petroleum & Chemical boekte in 2007 een winst van 2,7 miljard euro. Deze onderneming realiseerde 5,2 % van het totale resultaat van alle ondernemingen. De andere vijf waren het hoofdkantoor Anheuser-Busch Inbev en het cementbedrijf CBR (elk 2,1 miljard euro), Inbev Belgium (1,8 miljard euro), Hewlett-Packard Coordination Center (1,2 miljard euro) en Electrabel (1 miljard euro). Het aandeel van deze zes ondernemingen in het totale resultaat bedroeg 20,9 %.

Bij 6 % van de grote ondernemingen en bij meer dan de helft van de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren is EBITDA kleiner dan het resultaat na belastingen. De hoofdoorzaak is de uitzonderlijke hoge financiële opbrengsten van de meerwaarden verwezenlijkt bij realisatie van vorderingen, andere dan handelsvorderingen, van geldbeleggingen en van liquide middelen.

Vijf ondernemingen boekten in 2007 een verlies van meer dan 100 miljoen euro²¹.

Gemiddeld waren de ondernemingen uit de dienstensectoren meer verlieslatend dan die uit de industriële sectoren: 35 % van de dienstverlenende ondernemingen was verlieslatend, tegenover 29 % van de industriële ondernemingen. Vier sectoren worden gekenmerkt door een buitengewoon groot aantal verlieslatende ondernemingen: “verschaffen van accommodatie en maaltijden” met bijna één op twee, exploitatie en handel in onroerend goed met 43 %. In de industriële bedrijfstakken scoort de farmaceutische sector het slechtst met 38 % verlieslatende ondernemingen, gevolgd door de sectie textiel, confectie en leer met 37 % verlieslatende ondernemingen in hun sector.

Van de verlieslatende ondernemingen had 69 % geen personeel in dienst.

In 2007 werkte 18 % van het personeelsbestand in verlieslatende ondernemingen. Van de verlieslatende ondernemingen waren er 22 ondernemingen met meer dan 1 000 werknemers²². Vandaar, de getinte sectoren die niet onmiddellijk als zwakke sectoren worden bestempeld zoals de waterdistributie en elektriciteitsbedrijven. De andere sectoren met een relatief hoog aandeel werknemers in verlieslatende ondernemingen waren de sectie J met de VRT en IBM en de sectie N met één interimkantoor en één reinigingsfirma.

Van de grote ondernemingen met een negatief eigen vermogen, realiseerde 72 % een positieve EBITDA. Voor 28 % (421 ondernemingen met een globaal personeelsbestand van 3 000 personen) was dit niet het geval.

Ten slotte is de groepsstructuur van de onderneming een belangrijke factor in de hoogte van het verlies. Bij de onafhankelijke ondernemingen was het gemiddelde verlies 13 maal kleiner dan bij de filialen.

²¹ In alfabetische volgorde waren dit AGC Flat Glass Europe, Agfa-Gevaert, Statoil ASA, Telenet Bidco en UCB Pharma.

²² In alfabetische volgorde waren dit Accor Hotels Belgium, AGC Flat Glass Europe, Agfa-Gevaert, Alcatel-Lucent Bell, Aleris Aluminium Duffel, Arcelormittal Liège Upstream, Barco, Carsid, de Vlaamse Radio- en Televisieomroep, DHL Aviation, Eandis, General Motors Belgium, Hansen Transmissions International, IBM, ISS, Kraft Foods Belgium, Randstad Belgium, Robert Bosch productie, Sabena Technics Bru, Société wallonne des eaux, UCB Pharma en de Vlaamse maatschappij voor Watervoorziening.

Tabel 4 Winst (verlies) van het boekjaar van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007

Bedrijfstak	Alle ondernemingen		Aandeel ondernemingen met verlies na belasting			
	gemiddelde in € 1000	%	ondernemingen	werknemers	EBITDA≤0 onder-nemingen	werk-nemers
C INDUSTRIE	789	33,5	29,2	19,1	5,8	0,9
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	712	5,3	34,4	22,3	4,0	0,4
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	93	0,3	37,3	30,4	5,5	0,5
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	118	0,9	31,5	23,2	6,0	0,7
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	124 135	5,2	31,8	5,6	18,2	0,3
Vervaardiging van chemische producten	3 337	4,2	29,3	16,0	3,2	0,1
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	12 411	3,1	37,7	8,5	11,3	2,3
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1 452	5,5	25,8	23,2	4,4	0,5
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	607	5,2	20,6	15,3	5,9	0,4
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	465	0,4	33,0	32,5	7,8	2,7
Vervaardiging van elektrische apparatuur	573	0,5	27,1	10,7	7,1	1,5
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	836	2,0	24,4	12,1	5,6	3,6
Vervaardiging van transportmiddelen	594	0,4	34,4	21,1	11,4	0,3
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	79	0,5	30,6	14,3	10,7	1,7
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	13 391	4,7	32,2	21,3	10,7	0,6
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	309	0,5	25,4	26,5	6,9	2,7
F Bouwnijverheid	59	4,3	27,6	13,7	12,6	0,8
DIENSTEN	139	57,0	35,1	18,6	9,8	0,7
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	90	13,6	33,9	16,0	8,6	1,0
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	61	1,3	33,3	15,9	4,5	1,4
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	140	8,9	32,0	17,5	9,5	1,3
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	51	3,4	35,9	14,6	8,0	0,5
H Vervoer en opslag	188	3,9	30,5	15,0	7,3	0,2
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	18	0,6	48,7	37,5	4,3	0,1
J Informatie en communicatie	150	3,9	32,4	21,7	9,7	0,7
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	101	6,0	42,9	24,1	15,5	2,4
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	290	27,2	28,8	16,6	12,7	2,2
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	63 352	19,5	5,0	1,6	16,8	4,8
N Administratieve en ondersteunende diensten	77	1,8	33,8	20,0	8,0	0,1
Totaal	189	100,0	33,5	18,4	9,2	0,8

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

2.3. Nettobedrijfskapitaal

Een derde kernvariabele van dit overzicht is het nettobedrijfskapitaal. Het nettobedrijfskapitaal wordt gedefinieerd als het totaal van de middelen die in een onderneming beschikbaar zijn voor de uitvoering van haar activiteiten. Bij een negatief nettobedrijfskapitaal gebeurt de financiering van de vaste activa niet volledig door het permanent vermogen en moet een deel ervan door kortetermijnfinancieringsbronnen of het vreemd vermogen op korte termijn worden gefinancierd. Een positief nettobedrijfskapitaal betekent dat, naast de vaste activa, ook een deel van de vlottende activa met de permanent aanwezige middelen wordt gefinancierd. Voor meer informatie verwijzen we naar de bijlage.

Een financieel gezonde onderneming werkt met een positief nettobedrijfskapitaal. In 2007 was 63 % van de ondernemingen in dit geval en zij beschikten gemiddeld over een bedrijfskapitaal van € 1 299 250.

De grootte van het nettobedrijfskapitaal hangt af van verschillende factoren. Vier factoren zijn dominant: de grootte van de onderneming, de lengte van de exploitatiecyclus, de betalingstermijn van klanten en aan leveranciers en het aandeel onverkoopbare goederen.

Opvallend is dat in 2007 een gemiddelde dienstenonderneming kan beschikken over een groter nettobedrijfskapitaal dan een gemiddelde industriële onderneming. Twee redenen kunnen uit tabel 5 worden afgeleid. Enerzijds is 80 % van het nettobedrijfskapitaal geconcentreerd in de sectie M waaronder de 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren instaan voor drie vierde van het globale beschikbare nettobedrijfskapitaal, anderzijds hadden vier industriële bedrijfstakken een tekort aan nettobedrijfskapitaal: de raffinage, de chemie, de vervaardiging van voedingsmiddelen, drank- en tabaksproducten en de bedrijfstak van de hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media. Ook de energiesector kampte in 2007 met een tekort aan nettobedrijfskapitaal. De grootste speler Electrabel had toen een tekort van 5,8 miljard euro aan nettobedrijfskapitaal. Bij de dienstensectoren hadden vier van de zeven bestudeerde secties een gemiddelde nettobedrijfskapitaal kleiner dan nul, maar het tekort aan middelen was er wel veel kleiner. Bij de ondernemingen uit de sectie “verschaffen van accommodatie en maaltijden” was er in 2007 gemiddeld een negatief nettobedrijfskapitaal van € 74 782. Bij 61 % van de ondernemingen die samen 66 % van de werknemers in deze sector tewerkstellen, werd een deel van de langetermijninvesteringen door kortetermijnschulden gefinancierd.

Van de drie kernvariabelen scoort het nettobedrijfskapitaal het slechtst: 36,6 % van de ondernemingen die 30,6 % van het personeelsbestand vertegenwoordigen, werkt met een negatief nettobedrijfskapitaal. Er zijn meer getinte sectoren bij de kolom van werknemers dan bij de kolom van ondernemingen. Het zijn dus vooral ondernemingen met werknemers die kampen met een negatief nettobedrijfskapitaal.

Tabel 5 Nettobedrijfskapitaal van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Alle ondernemingen		Aandeel met een negatief netto-bedrijfskapitaal	
		gemiddelde in € 1000	%	ondernemingen	werknemers
C	INDUSTRIE	416	7,0	30,4	29,2
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	-1 084	-3,2	43,5	42,1
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	526	0,7	29,8	32,1
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	-457	-1,3	32,7	35,1
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	-90 572	-1,5	50,0	66,6
	Vervaardiging van chemische producten	-209	-0,1	27,8	31,2
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	40 342	4,0	37,7	20,8
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	360	0,5	26,5	35,6
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	912	3,1	24,1	20,3
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	2 762	0,9	20,7	15,2
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	1 251	0,4	22,9	30,7
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 512	1,5	22,0	22,2
	Vervaardiging van transportmiddelen	3 963	1,0	30,6	30,2
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	436	1,0	28,8	11,8
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-18 378	-2,5	34,5	54,6
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1 520	1,0	31,8	38,6
F	Bouwnijverheid	193	5,5	25,8	18,7
	DIENSTEN	545	89,0	39,1	32,8
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	193	11,7	31,8	28,4
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	272	2,3	31,8	19,8
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	297	7,5	29,1	19,3
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	70	1,9	34,3	40,4
H	Vervoer en opslag	-106	-0,9	38,7	30,6
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	-75	-1,1	61,2	65,9
J	Informatie en communicatie	-51	-0,5	30,7	40,8
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	21	0,5	54,7	41,6
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2 153	80,2	34,9	27,4
	waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	612 309	74,8	13,4	14,1
N	Administratieve en ondersteunende diensten	-91	-0,9	40,4	31,9
	Totaal	478	100,0	36,6	30,6

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

De volgende tabel geeft een samenvatting van de drie gekozen kernvariabelen. Een slechte score wil zeggen dat de onderneming een negatief eigen vermogen heeft, een verlies boekt en werkt met een tekort aan nettobedrijfskapitaal. Een goede score komt overeen met een positief teken voor de drie variabelen, een middelmatige score impliceert dat er een positief teken voor één of twee van de drie variabelen is. In 2007 had 10,1 % van de ondernemingen en 2,7 % van het personeelsbestand een slechte score. Het gemiddelde personeelsbestand dat in 2007 volgens deze drie criteria in fragiele ondernemingen werkzaam was, bedroeg 47 605 voltijdse equivalenten verdeeld over de volgende sectoren: 71 % diensten, 20 % industrie, 8 % bouw en 1 % energie en water.

Tabel 6 Procentuele verdeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België volgens hun financiële sterkte, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	% Ondernemingen			Fragiele werkgelegenheid	
		goed	middelmatig	slecht	%	aantal
C	INDUSTRIE	54,3	38,1	7,6	1,9	9 343
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	42,3	47,4	10,3	2,1	1 524
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	48,4	41,8	9,8	5,8	1 960
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	51,2	40,9	7,9	2,2	915
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	40,9	50,0	9,1	-	-
	Vervaardiging van chemische producten	55,6	37,0	7,4	0,3	111
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	43,9	46,9	9,2	2,1	414
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	60,0	34,5	5,5	3,4	1 806
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	63,4	32,2	4,4	0,8	774
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	57,6	35,8	6,6	0,8	139
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	62,0	31,2	6,8	0,5	87
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	64,4	29,8	5,8	1,1	386
	Vervaardiging van transportmiddelen	50,6	38,2	11,2	1,8	763
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	54,8	36,0	9,2	1,7	464
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	49,2	42,9	7,9	0,6	114
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	54,5	39,8	5,7	1,4	288
F	Bouwnijverheid	58,5	35,0	6,5	2,1	3 868
	DIENSTEN	56,2	32,8	11,0	3,4	33 992
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	50,7	38,0	11,3	3,3	13 077
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	51,2	38,1	10,7	2,7	1 383
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	53,7	36,3	10,0	2,4	4 250
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	47,8	39,6	12,6	4,4	7 444
H	Vervoer en opslag	47,6	43,4	9,0	2,1	3 103
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25,4	51,4	23,2	16,2	9 904
J	Informatie en communicatie	52,7	37,0	10,3	3,0	2 501
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	29,8	60,7	9,5	5,8	753
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	50,8	41,6	7,6	2,2	2 214
N	Administratieve en ondersteunende diensten	44,9	44,2	10,9	1,2	2 440
	Totaal	47,7	42,2	10,1	2,7	47 605

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Het feit dat het percentage fragiele ondernemingen groter is dan het percentage werknemers in fragiele ondernemingen wijst erop dat het vooral kleinere ondernemingen zijn die in financiële problemen verkeren.

De ondernemingen met de activiteit “verschaffen van accommodatie en maaltijden” behoorden tot de sector met de slechtste financiële score: 23 % van de ondernemingen in deze sector, goed voor 16 % van het personeel werkzaam in deze sector, kampten met een negatief eigen vermogen, een negatief resultaat en een negatief nettobedrijfskapitaal. De detailhandel (13 % van de ondernemingen) en de autogarages en -handel (11 % van de ondernemingen) worden het meest geconfronteerd met een zwakke financiële structuur. Meestal gaat het om ondernemingen zonder personeel in dienstverband. In de sector van exploitatie van en handel in onroerend goed is er geen onmiddellijke verklaring voor het hoge percentage werknemers dat in financieel zwakke ondernemingen werkt²³.

Hoewel gemiddeld slechts 7,6 % van de industriële ondernemingen als financieel zwak wordt bestempeld, worden er wel meer industriële sectoren geconfronteerd met zwakke ondernemingen. Ze bevinden zich in de bedrijfstakken van de vervaardiging van voedingsmiddelen²⁴, textiel, kleding en leder, de vervaardiging van transportmiddelen, de farmaceutische sector, de raffinage, de meubelindustrie, de reparatie en de installatie van machines en apparaten, de hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media. In de meeste sectoren gaat het vooral om de kleinere ondernemingen. In de textielsector zorgden slechts twee grote ondernemingen²⁵ voor het hoge percentage werknemers dat in financieel zwakke ondernemingen werkt.

In het volgend deel gaan we dieper in op de financiële ratio-analyse.

²³ Vier sociale huisvestingsmaatschappijen staan in voor 22 % van de werkgelegenheid in de financieel zwakke ondernemingen in deze sector.

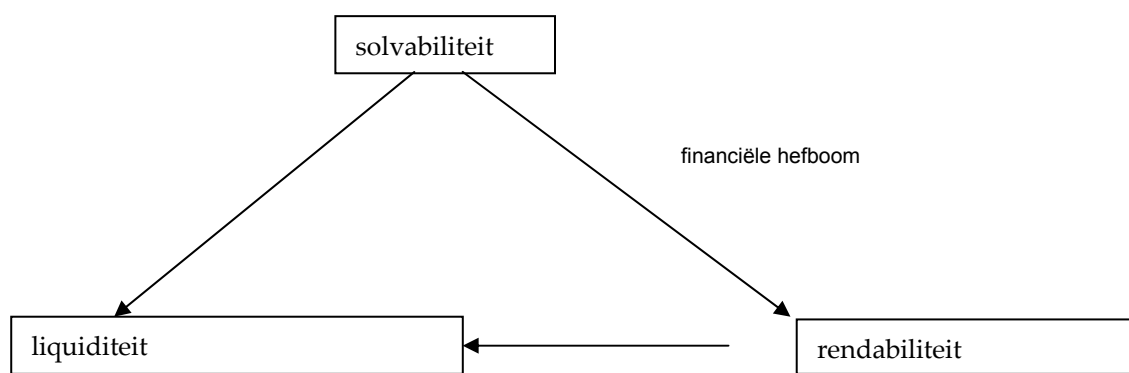
²⁴ Binnen de sectie van vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten waren in 2007 vooral de ondernemingen uit de tabaksector, de brouwerijen en de water- en frisdrankproducten financieel gezond.

²⁵ In 2007 scoorden BIG Floorcoverings met 655 werknemers en Uco Sportswear International met 518 werknemers slecht.

3. Selectie van zes financiële ratio's

De berekening van de financiële ratio's voor de niet-financiële sectoren gebeurde op basis van de informatie uit de jaarrekeningen van de ondernemingen. Deze financiële analyse baseert zich daarvoor op het handboek van Prof. H. Ooghe en C. Van Wymeersch (2000). Daarin wordt gesteld dat rendabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit de drie basiselementen van de financiële situatie van een onderneming vormen. Hun verband wordt weergegeven door de volgende figuur.

Figuur 1 Verband tussen rendabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit

Bron: Ooghe en Wymeersch, 2000

Solvabiliteit en liquiditeit onderzoeken de financiële structuur van de ondernemingen. Rendabiliteit heeft betrekking op het vermogen van de ondernemingen om winst te maken.

Bij liquiditeit worden de kasinkomsten vergeleken met de kasuitgaven.

Bij rendabiliteit worden de opbrengsten met de kosten uit de resultaatrekening vergeleken.

De solvabiliteit of de schuldgraad staat in relatie met de liquiditeit en de rendabiliteit. Het verband tussen solvabiliteit en rendabiliteit is de financiële hefboom²⁶.

Ooghe en Wymeersch hebben een veertigtal ratio's ontwikkeld. Er zijn dus verschillende berekeningswijzen om de financiële draagkracht van een onderneming te meten. Hieruit werden zes ratio's geselecteerd waarvan de formules in bijlage staan.

De solvabiliteit van een onderneming gaat na of een onderneming in staat is om aan alle financiële verplichtingen (betalingen) aan de verschaffers van vreemd vermogen (leningen) te voldoen. De solvabiliteitsratio's meten dus de financiële onafhankelijkheid of afhankelijkheid van een onderneming. De eerste solvabiliteitsratio berekent de verhouding tussen de

²⁶ Of de mate dat de geïnvesteerde middelen meer of minder renderen dan de kosten van de schuldfinanciering.

ingebrachte eigen middelen en het totaal van de passiva. De solvabiliteit van een onderneming moet voldoende groot zijn. Een ratio groter dan 25 % wordt als een minimumvoorwaarde beschouwd, maar de hoogte van de ratio hangt af van de sector waarin de onderneming actief is. Een percentage van meer dan 33 % wordt als financieel veilig en gezond beschouwd. Voor productieondernemingen is de maatstaf 33 %, voor handelsondernemingen zonder productie 30 %, voor dienstenondernemingen 25 %, maar voor de horeca bijvoorbeeld kan de maatstaf op 50 % liggen. In deze studie volgen we de norm van financiële onafhankelijkheid van ten minste 33 % die ook de meeste financiële instellingen hanteren. Een tweede ratio berekent de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van een onderneming: het eigen vermogen ten opzichte van de schulden op meer dan één jaar, of in boekhoudkundige termen, het permanent vermogen. Een ratio van ten minste 50 % is wenselijk. Hoe hoger de ratio, hoe onafhankelijker de onderneming van schuldeisers is.

De liquiditeit van een onderneming geeft aan in welke mate de onderneming haar kortlopende schulden kan terugbetalen met kasmiddelen en vergelijkt dus de kasinkomsten met de kasuitgaven. Indien de inkomsten onvoldoende zijn om de uitgaven te dragen en indien er geen bijkomende financiering kan worden gevonden, is er een liquiditeitstekort dat tot een faillissement kan leiden. Drie kengetallen bepalen de liquiditeit: de current ratio, de quick ratio en de nettokasratio. De current ratio of de liquiditeit in ruime zin (vlottende activa/vlottende passiva) moet minimaal de waarde één hebben om alle kortlopende schulden te kunnen aflossen. De quick ratio of de liquiditeit in enge zin houdt geen rekening met de voorraden en bestellingen in uitvoering²⁷ en is gelijk aan de vlottende activa minus de voorraden en bestellingen in uitvoering op het vreemd vermogen op korte termijn en moet volgens het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten een coëfficiënt van ten minste 0,5 hebben. De quick ratio is strenger dan de current ratio omdat de verkoop van voorraden en de bestellingen in uitvoering minder snel kunnen worden omgezet in liquide middelen. Bovendien is er bij liquidatie minder zekerheid over de prijs die men zal ontvangen voor deze activa.

Het begrip nettobedrijfskapitaal wordt in boekhoudkundige literatuur verbonden met het begrip nettobedrijfskapitaalbehoefte. Het verschil tussen nettobedrijfskapitaal en nettobedrijfskapitaalbehoefte is de nettokas. Een financieel evenwicht wordt bereikt als zowel de vaste activa als de nettobedrijfskapitaalbehoefte door permanente middelen worden gefinancierd. De norm is dat het nettobedrijfskapitaal groter dan nul moet zijn. Een afgeleide ratio is de nettokasratio waarbij de nettokas in verhouding staat tot de beperkte vlottende activa. Hierbij werden de vorderingen op meer dan één jaar van de vlottende activa afgetrokken.

De rendabiliteit van een onderneming vergelijkt de opbrengsten en de kosten die worden gemaakt bij de uitoefening van een bedrijfsactiviteit. Winst maken is het uiteindelijke bedrijfsdoel van een onderneming. De rendabiliteit kan op verschillende wijzen worden

²⁷ De voorraden kunnen meestal moeilijk op korte termijn worden verkocht. Bovendien wijst een "te grote voorraad" op oude en moeilijk te verkopen producten.

berekend: op het eigen vermogen, op het totaal geïnvesteerd vermogen (dit komt overeen met het totaal der activa), op de bedrijfsactiva of de vaste activa en op de omzet. In dit overzicht beperken we ons tot de rendabiliteit op het totaal der activa²⁸. We nemen het nettoresultaat vóór belastingen²⁹ en vóór aftrek van financiële kosten van het vreemd vermogen³⁰ zodat de financieringswijze geen invloed uitoefent op de rendabiliteit. Gezien de rendabiliteitsratio een verhouding is tussen gegevens uit de resultaatrekening en uit de balans, werden bij de ondernemingen met een boekjaar verschillend van 12 maanden de resultaatgegevens omgerekend naar 12 maanden³¹.

In deze studie worden de financiële ratio's rond solvabiliteit, liquiditeit en rendabiliteit berekend voor de 25 geselecteerde sectoren. De tabellen met de ratio's per sector worden op twee wijzen berekend: de verhouding van de geaggregeerde waarden van het totaal aantal ondernemingen in een sector enerzijds en het ongewogen rekenkundig gemiddelde van de ondernemingen in een sector anderzijds. De verschillen tussen de twee berekeningsmethoden zijn soms aanzienlijk. Bij sectoraggregatie wordt rekening gehouden met de grootte van de ondernemingen met grotere gewichten voor de grotere ondernemingen. Bij het ongewogen gemiddelde is het kengetal van iedere onderneming in de sector even belangrijk.

De financiële ratio's per onderneming werden niet berekend voor de ondernemingen waarbij grote fouten werden vastgesteld zoals een eigen vermogen dat groter is dan het balanstotaal, de som van de balansposten verschillend van het balanstotaal, extreme waarden voor de ratio's of als er geen informatie was. Bij deze ondernemingen werden de ratio's op nul gezet. Verder werden bij de ondernemingen met een negatief eigen vermogen³², de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid berekend op basis van de absolute waarde van het permanent vermogen. Ten slotte, sommige ondernemingen haalden zeer extreme waarden voor een ratio en dit beïnvloedt de hoogte van het gemiddelde en zijn standaardafwijking. Daarom werden extreme waarden afgetopt. De grenzen werden gesteld op -100 +100 voor de solvabiliteitsratio's, de rendabiliteitsratio en de nettokasratio en op maximaal 100 voor de liquiditeitsratio in enge en in ruime zin. Tabel 7 geeft de resultaten van de ongewogen gemiddelden.

Tabel 8 geeft de sectorgemiddelden. Zoals vermeld worden zij berekend als ratio's van aggregaten. Voor de financiële ratio's per sector werden de ratio's berekend door de sommatie van de variabelen te nemen en daarna de formule toe te passen. De uiterste waarden werden er

²⁸ We hebben voor dit criterium gekozen omwille van twee redenen: de rendabiliteit van de omzet is slechts bij 24 % van de ondernemingen in de jaarrekening vermeld (de ondernemingen met het verkort schema hoeven geen omzetcijfer in hun jaarrekening te vermelden) en de berekening van de rendabiliteit van het eigen vermogen kon slechts bij 84,5 % van de ondernemingen gebeuren doordat 15,5 % van de ondernemingen in 2007 een negatief eigen vermogen hadden en dit zou resulteren in een positieve rendabiliteit bij een geboekt verlies.

²⁹ De hoogte van de te betalen belastingen is afhankelijk van de wijze waarop de onderneming wordt gefinancierd.

³⁰ De financiële kosten van het vreemd vermogen bestaan uit de som van de kosten van schulden en het disconto van vorderingen minus de interestsubsidies.

³¹ 6 % van de ondernemingen had in 2007 een boekjaar dat niet gelijk was aan 12 maanden.

³² De ratio met de variabele eigen vermogen kan niet berekend worden als zowel het eigen vermogen als het permanent vermogen negatief is omdat men dan verkeerdelijk een positieve langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid zou krijgen. Daarom wordt de absolute waarde van het permanent vermogen genomen.

niet weggehaald en bij de berekening van de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid werden de waarden van de ondernemingen met een negatief eigen vermogen en een negatief permanent vermogen van het sectortotaal afgetrokken.

Tabel 7 Selectie van zes financiële ratio's en hun statistische kenmerken, boekjaar 2007

Ratio	Formule	Gemiddelde	Standaard- afwijking	Mediaan	Voor- waarden ratio die aan voorwaar- de ratio voldoen	% onder- nemingen	Grenzen ratio
Solvabiliteit							
Financiële onafhankelijkheidsgraad	(eigen vermogen/ totaal der passiva) *100	29,59 %	45,56	31,37 %	>33 %	48,37	>100=100 -<100=-100
Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid	(eigen vermogen/ permanent vermogen) *100	48,96 %	63,40	73,20 %	>50 %	62,55	>100=100 -<100=-100
					twee criteria samen	46,48	
Liquiditeit							
Liquiditeit in ruime zin	beperkte vlottende activa/ vreemd vermogen op korte termijn	3,15	8,16	1,22	>1	61,03	missing=0 >100=100
Liquiditeit in enge zin	kortlopende activa/ kortlopende schulden	2,83	7,89	0,96	>0,5	68,91	missing=0 >100=100
Nettokasratio	(nettokas/ beperkte vlottende activa) *100	26,02 %	43,90	20,56 %	>0,25 %	77,35	>missing=0> 100=100 -<100=-100
					drie criteria samen	47,75	
Rendabiliteit							
Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen	(nettoresultaat vóór afrek van financiële kosten van het vreemd vermogen en vóór belastingen/ totaal der activa)*100	5,64 %	26,21	5,50 %	>0 %	74,60	>100=100 -<100=-100
					zes criteria samen	27,69	

Bron: Federaal Planbureau.

De grote afwijkingen rond de gemiddelde waarde van een ratio wijzen op een zeer heterogene groep van ondernemingen. Ook binnen een sector zijn de afwijkingen tussen de ondernemingen zeer aanzienlijk. De voorwaarden waaraan een ratio moet voldoen, hangen meestal af van de sector waartoe de onderneming behoort. Voor de financiële onafhankelijkheidsgraad ligt de grens van een gezonde financiële onafhankelijkheid tussen 25 % en 40 % al naargelang de sector. Voor de totale groep ondernemingen werd de grens op 33 % gezet. Met andere woorden één derde van het vermogen van de onderneming moet met

eigen middelen gefinancierd zijn. Uit tabel 7 blijkt dat in 2007 iets minder dan de helft van de ondernemingen aan die voorwaarde voldeed.

Georges Honoré van het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten stelde op hun website een waarderingschaal op met de volgende grenzen voor de ratio die de financiële onafhankelijkheid van een onderneming meet:

- Gevaarlijke zone: een solvabiliteitscoëfficiënt van minder dan 16,5 %. In onze bestudeerde populatie is in 2007 33,5 % van de ondernemingen in dit geval.
- Middelmatische zone: een solvabiliteitscoëfficiënt tussen 16,5 % en 27,5 %. Onder dit criterium valt 12,5 % van de ondernemingen.
- Normale zone: een solvabiliteitscoëfficiënt tussen 27,5 % en 33 %, waaronder 5,6 % van de ondernemingen valt.
- De veiligheidszone eist een solvabiliteitscoëfficiënt met een waarde hoger dan 33 %. Hieraan voldoet maar 48,4 % van de ondernemingen.

De gemiddelde langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid is beter dan de financiële onafhankelijkheidsgraad. Een reden is dat 30 % of 82 611 ondernemingen geen langetermijnschulden hebben (het eigen vermogen is gelijk is aan het permanent vermogen) en de ratio krijgt dan de maximumwaarde van 100 %. Anderzijds had 6 % een negatief eigen vermogen dat gelijk was aan het permanent vermogen waardoor de ratio de minimumwaarde van - 100 % kreeg.

Aan de twee solvabiliteitscriteria samen voldoet 47 % van de ondernemingen.

De drie liquiditeitsratio's onderzoeken of de onderneming met haar liquide middelen haar kortlopende schulden kan terugbetalen. De liquiditeit in ruime zin neemt voor liquide middelen de activa in omloop. Een ideale situatie is een ratio groter dan één. Aan deze voorwaarde voldeed in 2007 61 % van de onderzochte ondernemingen. De liquiditeit in enge zin meet of de onderneming met de meest liquide middelen haar schulden op korte termijn kan betalen. Om liquide te zijn, moet de ratio groter dan 0,5 zijn. Hieraan voldeed 69 % van de ondernemingen. Een te hoge ratio wordt afgewezen omdat dit wijst op een onrendabele besteding van de vlottende activa.

Het is normaal dat de waarde van de liquiditeitsratio in enge zin lager is dan deze in ruime zin. De voorraden zijn niet meegeteld om het kortlopend vreemd vermogen te dekken.

De nettokasratio toont de liquiditeitspositie op zeer korte termijn. Deze ratio berekent het aandeel van de nettokas ten opzichte van de activa die binnen het jaar in liquiditeiten kunnen worden gerealiseerd. Een waarde van 0 geeft aan dat een onderneming evenveel liquide middelen en geldbeleggingen heeft als er financiële schulden op ten hoogste één jaar zijn. Een gezonde situatie is een ratio groter dan 0,25. De nettokasratio was in 2007 voor een gemiddelde onderneming gelijk aan 26 % en 77 % van de ondernemingen in de bestudeerde populatie voldeed aan deze voorwaarde.

Iets minder dan de helft van de onderzochte ondernemingen voldoet aan de drie liquiditeitscriteria.

De gemiddelde rendabiliteit van de onderzochte onderneming in 2007 was gelijk aan 5,6 % en de mediaanwaarde was gelijk aan 5,5 %.

Aan deze zes criteria samen voldeed in 2007 28 % van de onderzochte ondernemingen.

De kengetallen berekend voor alle ondernemingen staan in tabel 8. Deze financiële ratio's zijn gewogen rekenkundige gemiddelden waarbij de grotere ondernemingen een groter gewicht krijgen. Omdat de grotere ondernemingen een groter gewicht hebben in de bepaling van de waarde, worden de berekeningen ook uitgevoerd volgens schematype. De grotere ondernemingen moeten het volledig schema indienen bij de Balanscentrale, de andere het verkort schema.

Tabel 8 geeft de ratio's voor het volledig en verkort schema zowel de gemiddelde financiële ratio's uit tabel 7 als de geaggregeerde financiële ratio's.

Tabel 8 Financiële ratio's berekend op het gemiddelde en geaggregeerde niveau volgens het schematype van de jaarrekening, boekjaar 2007

	Totale groep	Volledig schema	Verkort schema
Aantal ondernemingen	275 839	16 539	259 300
GEMIDDELDE FINANCIËLE RATIO'S			
Solvabiliteit			
Financiële onafhankelijkheidsgraad	29,59 %	33,85 %	29,32 %
Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid	48,96 %	63,89 %	48,01 %
Liquiditeit			
Liquiditeit in ruime zin	3,15	3,19	3,15
Liquiditeit in enge zin	2,83	2,90	2,83
Nettobedrijfskapitaal in € 1000	478	6 990	62
Nettobedrijfskapitaalbehoefte in € 1000	545	9 136	-3
Nettokas in € 1000	-67	-2 146	65
Nettokasratio	26,02 %	11,03 %	26,98 %
Rendabiliteit			
Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen	5,64 %	6,35 %	5,60 %
GEAGGREGEERDE FINANCIËLE RATIO'S			
Solvabiliteit			
Financiële onafhankelijkheidsgraad	45,79 %	47,50%	35,33 %
Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid	70,41 %	72,04 %	59,44 %
Liquiditeit			
Liquiditeit in ruime zin	0,73	0,81	0,50
Liquiditeit in enge zin	0,70	0,81	0,38
Nettobedrijfskapitaal in miljarden euro's	131,8	115,6	16,2
Nettobedrijfskapitaalbehoefte in miljarden euro's	150,4	151,1	-0,7
Nettokas in miljarden euro's	-18,6	-35,5	16,9
Nettokasratio	-4,00 %	-9,21 %	20,42 %
Rendabiliteit			
Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen	7,00 %	6,72 %	8,37 %

Bron: Federaal Planbureau.

Voor het totaal van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector is de solvabiliteit goed: 46 % van de bedrijfsactiviteit is gedekt door eigen middelen en 70 % door langetermijnfinanciering. De ondernemingen met het volledig schema hebben een betere solvabiliteit dan de ondernemingen met een verkort schema.

Rond de liquiditeitsratio's zijn meerdere vaststellingen. Globaal genomen is er een tekort aan nettothesaurie. Volgens het schema is de globale nettokasratio positief voor de kleinere ondernemingen en negatief voor de grote ondernemingen. Per onderneming is de nettokasratio veel hoger bij kleine ondernemingen (27 %) dan bij grote ondernemingen (11 %). Volgens

Ooghe en co heeft dit te maken met de noodzaak aan een absoluut minimum aan liquide middelen, dat relatief groter is voor kleinere ondernemingen³³.

Bij de grotere ondernemingen (met het volledig schema) worden de kortetermijnverplichtingen beter gedekt door de kortetermijnactiva. Bij de kleine ondernemingen (met het verkort schema) is dit minder het geval.

De grote ondernemingen hebben een langere bedrijfscyclus en hebben dus nood aan een hogere nettokapitaalsbehoefte met een gemiddelde van € 9 136 115. De kleinere ondernemingen hadden in 2007 een gezamenlijke negatieve nettokapitaalsbehoefte. De grote ondernemingen hadden een gezamenlijk nettokastekort zodat zij financiële schulden op korte termijn moesten aangaan voor de financiering van hun exploitatiecyclus.

De solvabiliteit op geaggregeerd niveau is beter dan de gemiddelde ratio's per onderneming. De reden is dat de grote ondernemingen een betere kapitaalstructuur hebben en zij een groter gewicht in de geaggregeerde gegevens hebben. De kleinere ondernemingen hebben geaggregeerd een betere liquiditeit en een betere rendabiliteit. Die conclusies gelden tevens bij de analyse per sector, die in het volgende deel aan bod komt.

De nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen is gemiddeld hoger bij de grote ondernemingen (met het volledig schema). In deze groep werkt 25 % van de ondernemingen met verlies terwijl dit bij de ondernemingen met het verkort schema oploopt tot 34 %. De geaggregeerde rendabiliteitsratio's geven het tegenovergestelde beeld met een betere rendabiliteit voor de kleinere ondernemingen van 8,4 % tegenover 6,7 % voor de grotere ondernemingen.

³³ Zie Ooghe en Spaenjers, de financiële toestand van de Belgische ondernemingen 2006, p.14.

4. Financiële ratio's per sector

In de boekhoudkundige literatuur worden de ondernemingen meestal geëvalueerd op meerdere financiële ratio's. Slecht scoren op één ratio is meestal geen probleem. De waarde van de ratio's hangt ook af van de periode waarin de onderneming zich bevindt. Is het een jonge onderneming, werden er veel investeringen gedaan, was het een periode van laagconjunctuur?

Bij een kredietaanvraag van een onderneming bij de banken zal de bankier een analyse van de ratio's over meerdere periodes maken en de onderneming vergelijken met andere ondernemingen uit dezelfde sector. Het doel in deze analyse is anders. Het onderzoek kijkt naar de ratio-analyse van 25 sectoren enerzijds op ondernemingsniveau en anderzijds op geaggregeerd niveau waarbij iedere sector naar één onderneming wordt herleid.

Tabel 9 geeft de ratio's voor een gemiddelde onderneming in een sector waarbij alle ondernemingen hetzelfde gewicht krijgen. De laatste tabel 16 van dit hoofdstuk geeft de geaggregeerde sectorratio's waarbij de grotere ondernemingen een groter gewicht krijgen dan de kleinere ondernemingen. De tussenliggende tabellen geven een overzicht van de geselecteerde ratio's per economische sector van de gemiddelde waarde per onderneming (tabel 9), de geaggregeerde sectorwaarde (tabel 16) en het aandeel van ondernemingen en hun aandeel in de tewerkstelling die niet voldoen aan de criteria uit tabel 7.

Om het overzicht van de waarden te vergemakkelijken, werden de slechte scores bijgetint. Bij de gemiddelde waarden per onderneming werden de industriële sectoren en de dienstensectoren met hun totaal gemiddelde vergeleken. De ondernemingen uit de sectoren energie, water en bouw werden vergeleken met het totaal gemiddelde. Bij de geaggregeerde waarden per sector werden de waarden die niet aan de vooropgestelde voorwaarde voldoen, bijgetint.

Uit de tabellen kan men het gewicht van de grotere ondernemingen afleiden. Indien de gemiddelde waarde per onderneming kleiner is dan de geaggregeerde sectorwaarde betekent dit dat het vooral de grotere ondernemingen zijn die goed scoren op de ratio. Indien het aandeel ondernemingen met een slechte score groter is dan het personeelsaandeel betekent dit dat het vooral de kleinere ondernemingen zijn die slecht scoren op een ratio.

Tabel 9 Samenvattende tabel van de financiële ratio's van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde per onderneming voor het boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Solvabiliteit		Liquiditeit		Rendabiliteit	
		auto-nomie	lange termijn	ruim	beperkt	netto-kas	
C	INDUSTRIE	32,0	53,5	3,0	2,6	17,5	5,6
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	26,7	43,7	2,5	2,2	22,0	4,0
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	32,4	54,1	3,6	3,2	15,6	1,7
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	31,0	50,5	3,1	2,7	17,5	5,6
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	26,3	46,4	1,1	1,1	11,9	-1,3
	Vervaardiging van chemische producten	34,2	56,4	3,0	2,6	9,6	5,6
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	32,7	52,6	2,6	2,3	12,9	3,0
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	36,6	58,5	3,2	2,6	13,5	6,6
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	35,1	60,2	2,9	2,6	18,0	8,7
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	37,2	62,6	4,4	3,4	22,5	5,7
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	33,8	59,0	3,5	3,1	17,7	5,5
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	33,4	60,4	2,9	2,5	17,0	6,2
	Vervaardiging van transportmiddelen	26,2	48,7	2,5	2,1	10,3	3,2
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	30,9	51,3	3,0	2,4	16,9	4,8
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	40,9	53,6	4,6	4,2	38,3	3,4
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	33,8	55,4	3,5	3,1	24,4	6,4
F	Bouwnijverheid	33,6	57,0	2,9	2,6	20,9	7,3
	DIENSTEN	28,6	47,1	3,2	2,9	27,8	5,4
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	24,8	45,6	2,9	2,3	18,1	4,0
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	24,8	46,1	2,8	2,1	13,3	3,3
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	26,9	51,2	3,1	2,7	16,8	5,0
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	22,9	40,2	2,7	1,9	20,7	3,1
H	Vervoer en opslag	27,7	47,0	2,7	2,6	21,6	6,1
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	9,2	19,2	1,9	1,7	26,7	-1,4
J	Informatie en communicatie	32,7	54,3	3,7	3,8	34,8	7,7
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	38,0	50,2	3,8	3,6	39,5	4,0
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	35,8	56,1	3,9	3,8	36,4	10,2
N	Administratieve en ondersteunende diensten	27,4	47,6	2,9	2,8	26,4	5,5
	Totaal	29,6	49,0	3,2	2,8	26,0	5,6

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Twee van de dertien industriële sectoren en drie van de negen dienstensectoren scoren slecht voor deze vijf ratio's. Het gaat om de raffinage van petroleumproducten, vervaardiging van transportmiddelen, handel en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen, detailhandel en de sectie van verschaffen van accommodatie en maaltijden. De bouwsector scoort goed voor de solvabiliteitsratio's en op de rendabiliteitsratio maar slecht op liquiditeit.

De solvabiliteit van de industriële ondernemingen is gemiddeld beter dan die van de dienstenondernemingen. De slecht scorende industriële bedrijfstakken zijn de voedingsindustrie, de hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media, de petroleumindustrie, de transportmiddelenindustrie en de meubelindustrie en overige. Deze sectoren scoren slecht voor zowel de onafhankelijkheidsgraad als voor de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid. Bij de dienstensector scoren drie van de zeven secties slecht op beide solvabiliteitsratio's: handel, vervoer en opslag, verschaffen van accommodatie en maaltijden.

De liquiditeitsratio's zijn gemiddeld hoger bij de dienstenondernemingen dan bij de industriële ondernemingen. Bij de industriële bedrijfstakken scoren de petroleumraffinage, de farmaceutische industrie, de machinebouw en de transportmiddelenindustrie onder het industrieel gemiddelde. Bij de dienstenondernemingen kunnen er liquiditeitsproblemen ontstaan bij de ondernemingen uit de handel, vervoer en opslag en horeca en hotels.

De industriële ondernemingen hebben gemiddeld een hogere rendabiliteit op de geïnvesteerde middelen dan de dienstenondernemingen.

Veertien van de vijftientig sectoren hebben een nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen onder het totaal gemiddelde van 5,6 %. De bedrijfstakken met een negatieve rendabiliteit voor een gemiddelde onderneming in 2007 zijn: de kleding, de raffinage, het personenvervoer (één onderneming m.n. de NMBS-SNCB) en het goederenvervoer per spoor, de luchtvaart, de eet- en drinkgelegenheden met uitzondering van de catering, programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's, telecommunicatie, het speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied, beveiligings- en opsporingsdiensten³⁴.

In de volgende paragrafen zal meer in detail worden ingegaan op de geselecteerde financiële ratio's.

4.1. Solvabiliteit

Twee solvabiliteitsratio's werden gekozen: de financiële onafhankelijkheidsgraad of de autonomie van de onderneming tegenover de schulden van derden en de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid.

³⁴ Zie tabel 24 in bijlage.

Tabel 10 Financiële onafhankelijkheidsgraad van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Gemiddelde ratio per onderneming in %	Slechte score ≤33 % aandeel in sector		Ratio per sector in %
			ondernemingen	werknemers	
C	INDUSTRIE	32,0	49,7	49,8	42,1
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	26,7	55,4	54,2	29,4
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	32,4	45,5	50,3	37,1
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	31,0	50,8	50,3	41,3
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	26,3	63,6	66,6	19,4
	Vervaardiging van chemische producten	34,2	44,7	47,6	48,4
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	32,7	46,9	22,6	76,0
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	36,6	46,8	48,8	37,8
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	35,1	47,8	49,3	41,8
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	37,2	41,5	56,8	45,3
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	33,8	47,7	44,4	41,6
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	33,4	49,2	39,6	55,3
	Vervaardiging van transportmiddelen	26,2	55,6	70,7	32,8
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	30,9	50,7	42,0	45,9
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	40,9	43,5	52,1	34,6
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	33,8	48,6	35,2	35,1
F	Bouwnijverheid	33,6	50,0	60,0	41,5
	DIENSTEN	28,6	52,1	55,5	48,7
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	24,8	55,8	53,8	34,3
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	24,8	57,0	61,9	31,1
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	26,9	54,5	54,3	34,2
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	22,9	56,7	50,8	36,2
H	Vervoer en opslag	27,7	56,3	50,8	34,0
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	9,2	64,8	73,4	28,2
J	Informatie en communicatie	32,7	44,8	56,1	41,4
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	38,0	46,5	63,9	39,6
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	35,8	45,2	55,3	62,4
N	Administratieve en ondersteunende diensten	27,4	54,9	56,3	26,3
	Totaal	29,6	51,6	54,0	45,8

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Meer dan de helft van de ondernemingen, die staan voor meer dan de helft van het werknemersbestand, werd in 2007 geconfronteerd met een te grote financiële afhankelijkheid van financieringsbronnen buiten de onderneming. Het gemiddelde niveau ligt onder de

veiligheidsgrens van 33 % doordat 14 van de 25 sectoren met ondernemingen met een te kleine solvabiliteit kampten. Uit de tabel blijkt dat de ondernemingen met werknemers meer worden getroffen door een te kleine solvabiliteit³⁵.

Een te grote financiële afhankelijkheid stellen we vast bij twee sectoren: meer dan 70 % van de werknemers in de sectoren van de vervaardiging van transportmiddelen en het verschaffen van accommodatie en maaltijden is werkzaam in ondernemingen met een uitzonderlijke hoge schuldgraad. Als we de grote ondernemingen selecteren en verder afdalen op het niveau van de bedrijfstak, heeft de bedrijfstak van “vervaardiging van andere transportmiddelen” de hoogste schuldgraad.

Op geaggregeerd sectorniveau voldoen 18 van de 62 bedrijfstakken niet aan de voorwaarde van ten minste 33 % financiering door eigen middelen³⁶. Het gaat om vijf industriële bedrijfstakken (dranken, tabaksproducten, houtindustrie, raffinage en vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers), de bedrijfstakken van afvalbeheer en sanering, de gespecialiseerde bouwwerkzaamheden, de handel en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen, de luchtvaart, de opslag en vervoerondersteunende activiteiten, de volledige sector van verschaffen van accommodatie en maaltijden, de uitgeverijen, de productie van films en video- en televisieprogramma's, het maken van geluidopnames en uitgeverijen van muziekopnamen, verhuur en lease, de terbeschikkingstelling van personeel en ten slotte de activiteiten rond reis- en toeristische informatiebureaus.

Drie bedrijfstakken hebben een uitermate hoge financiële onafhankelijkheid met een verhouding van ten minste tweederde financiering door eigen middelen. Het gaat om de farmaceutische industrie, weg- en waterbouw en de dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie.

³⁵ De gemiddelde ratio van financiële onafhankelijkheid van de ondernemingen met werknemers bedroeg 28,1 % en verhoogde naar 30,7 % voor de ondernemingen zonder personeel.

³⁶ Zie tabel 25 in bijlage.

Tabel 11 Langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Gemiddelde per onderneming in %	Slechte score ≤50 % aandeel in sector		Ratio per sector in %
			ondernemingen	werknemers	
					voorwaarde >50 %
C	INDUSTRIE	53,5	34,3	24,8	63,6
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	43,7	44,1	33,3	51,4
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	54,1	29,8	24,7	67,9
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	50,5	37,5	30,7	73,4
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	46,4	50,0	87,6	24,0
	Vervaardiging van chemische producten	56,4	30,1	23,1	75,8
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	52,6	30,8	10,4	88,1
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	58,5	31,7	30,0	57,5
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	60,2	29,5	23,5	65,3
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	62,6	23,5	15,6	80,8
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	59,0	29,1	13,8	70,6
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	60,4	26,8	10,9	78,2
	Vervaardiging van transportmiddelen	48,7	34,1	29,3	62,1
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	51,3	35,5	17,2	78,9
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	53,6	37,3	66,3	48,3
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	55,4	35,0	33,9	42,8
F	Bouwnijverheid	57,0	32,1	23,7	72,1
	DIENSTEN	47,1	38,7	28,0	76,1
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	45,6	37,9	25,5	67,7
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	46,1	38,1	28,0	64,1
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	51,2	33,0	23,4	69,6
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	40,2	42,5	26,8	64,3
H	Vervoer en opslag	47,0	41,7	31,5	56,6
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	19,2	54,4	52,9	48,4
J	Informatie en communicatie	54,3	30,7	32,2	61,9
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	50,2	41,5	61,1	51,4
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	56,1	33,6	24,3	91,8
N	Administratieve en ondersteunende diensten	47,6	39,4	20,9	44,2
	Totaal	49,0	37,5	27,1	70,4

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

De langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid van de ondernemingen is op ondernemingsniveau gemiddeld gelijk aan 49 % en op sectorniveau gelijk aan 70 %. De grote ondernemingen hebben dus een hogere langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid.

Het sectorgemiddelde van de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van de dienstenondernemingen (76 %) is beduidend hoger dan van de industriële ondernemingen (64 %). Eén doorslaggevende reden is de zeer hoge langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van de bedrijfstak M vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten: 92 % van het vreemd vermogen op meer dan één jaar of het permanent vermogen is door het eigen vermogen gedekt. Deze sectie is goed voor 33 % van het permanent vermogen en 44 % van het eigen vermogen van alle bestudeerde ondernemingen.

Vijf secties voldoen niet aan de voorwaarde dat de helft van de langetermijnschulden door het eigen vermogen moet gedekt zijn. Het gaat om de raffinage, energie, water, het verschaffen van accommodatie en maaltijden en de administratieve en ondersteunende diensten.

Slecht scorende industriële bedrijfstakken op ondernemersniveau zijn: de voedingsindustrie, de hout- en papierindustrie, drukkerijen, reproductie van opgenomen media en de petroleumraffinage. Bij de niet-financiële diensten scoren de sectie vervoer en opslag en de sectie accommodatie en maaltijden het slechtst.

Bij de energiebedrijven werkt 66 % van de werknemers in ondernemingen met een te grote financiële afhankelijkheid op lange termijn. Een gelijkaardig percentage treffen we aan bij de exploitatie van en handel in onroerend goed.

4.2. Liquiditeit

In tabellen 12 tot 14 worden de drie verschillende liquiditeitsratio's van de ondernemingen per sector berekend. Een current ratio groter dan één en een quick ratio groter dan 0,5 wijst op een gezonde liquiditeitstoestand van de onderneming. In 2007 voldeed 26 % van de ondernemingen niet aan deze twee criteria. Bij die ondernemingen ontstaat er een liquiditeitsprobleem als ook de nettokasratio onder de 0,25-grens is. In totaal waren er in 2007 23 794 ondernemingen of 9 % van het totaal van de ondernemingen met liquiditeitsproblemen. Zij voldeden niet aan de drie voorwaarden van veilige liquiditeit. Het moeilijkst haalbare criterium was een nettokasratio groter dan 0,25 %.

Tabel 12 Liquiditeit in ruime zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Gemiddelde per onderneming	Slechte score ≤1 aandeel in sector		Ratio per sector
			ondernemingen	werknemers	
C	INDUSTRIE	3,0	32,2	29,4	1,05
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	2,5	45,5	42,6	0,72
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	3,6	33,1	32,4	1,24
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	3,1	34,0	35,4	0,74
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	1,1	54,6	66,6	0,67
	Vervaardiging van chemische producten	3,0	29,7	31,2	0,99
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	2,6	39,2	20,8	1,57
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	3,2	28,7	35,6	1,08
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	2,9	25,6	20,6	1,29
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	4,4	23,0	15,2	1,44
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	3,5	23,7	30,7	1,28
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2,9	23,9	22,2	1,37
	Vervaardiging van transportmiddelen	2,5	33,8	30,2	1,19
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	3,0	30,7	12,1	1,49
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	4,6	40,1	59,9	0,84
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	3,5	33,9	38,6	1,24
F	Bouwnijverheid	2,9	27,7	19,1	0,99
	DIENSTEN	3,2	41,7	34,4	0,65
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2,9	33,9	28,7	0,90
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2,8	33,7	20,0	1,07
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	3,1	31,7	19,8	1,05
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	2,7	36,0	40,7	0,54
H	Vervoer en opslag	2,7	40,6	31,2	0,90
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1,9	62,8	66,0	0,24
J	Informatie en communicatie	3,7	33,0	41,2	0,21
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	3,8	59,5	42,1	0,24
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	3,9	37,3	28,3	0,83
N	Administratieve en ondersteunende diensten	2,9	42,6	37,9	0,77
	Totaal	3,2	39,0	31,6	0,73

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Vooraf de dienstenondernemingen scoren slecht op de ratio liquiditeit in ruime zin. Het zijn vooral de ondernemingen zonder werknemers die kampen met een te kleine liquiditeit in ruime zin.

Tabel 13 Liquiditeit in enge zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen, ratio per sector en verdeling van de korte termijn balansgegevens, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Ondernemingsniveau			Sectorniveau		
		ratio	slechte score ≤0,5	aandeel in sector onder- nemingen	voor- waarde >0,5	verdeling van korte termijn activa	passiva
C	INDUSTRIE	2,6	22,8	18,8	0,83	18,0	15,3
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	2,2	31,7	28,3	0,57	2,3	2,8
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	3,2	29,7	30,9	0,82	0,6	0,5
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	2,7	20,6	19,6	0,55	0,9	1,2
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	1,1	31,8	8,9	0,59	0,8	1,0
	Vervaardiging van chemische producten	2,6	20,0	22,2	0,85	3,8	3,1
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	2,3	28,5	21,4	1,42	1,8	0,9
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	2,6	21,2	21,9	0,86	1,5	1,3
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	2,6	15,1	13,0	0,95	2,8	2,1
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	3,4	16,6	16,0	1,16	0,7	0,4
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	3,1	15,8	12,2	0,89	0,4	0,3
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2,5	17,5	10,7	0,94	0,9	0,6
	Vervaardiging van transportmiddelen	2,1	25,0	11,5	0,95	1,0	0,7
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	2,4	27,4	13,3	1,01	0,5	0,4
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	4,2	23,7	4,6	0,65	2,9	3,1
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	3,1	18,5	12,7	0,96	0,9	0,6
F	Bouwnijverheid	2,6	19,4	8,8	0,72	4,6	4,4
	DIENSTEN	2,9	34,0	17,8	0,67	73,6	76,6
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2,3	35,8	26,4	0,64	15,8	17,3
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2,1	38,7	35,6	0,60	1,7	2,0
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	2,7	26,0	12,7	0,80	11,5	10,0
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	1,9	44,0	37,8	0,34	2,6	5,3
H	Vervoer en opslag	2,6	18,6	8,8	1,04	4,2	2,8
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1,7	50,0	41,2	0,22	0,6	2,0
J	Informatie en communicatie	3,8	19,1	22,0	0,20	3,6	12,2
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	3,6	51,7	24,8	0,21	3,5	11,7
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	3,8	23,5	8,7	1,07	43,7	28,5
N	Administratieve en ondersteunende diensten	2,8	26,4	3,2	0,74	2,2	2,1
	Totaal	2,8	31,1	17,0	0,70	100,0	100,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Het aandeel van sectie M, met de dominante liquiditeitspositie van de hoofdkantoren³⁷, is bepalend voor de hoogte van de acid test van alle ondernemingen. Gezien de uitzonderlijke goede liquiditeitscore van deze sector is de sectorale acid test hoog met een waarde van 1,07. Enkel twee industriële bedrijfstakken hebben een hogere liquiditeit in enge zin: de farmaceutische nijverheid en de vervaardiging van informaticaproducten en elektronische en optische producten. Alle industriële bedrijfstakken voldoen aan de kritische grens van een acid test groter dan 0,50. De industriële bedrijfstak met de slechtste score is de hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media met een sectorratio van 0,55. Bij de diensten liggen de volgende sectorale ratio's onder de kritische grens van 0,50: de detailhandel, accommodatie en maaltijden, informatie en communicatie, exploitatie van en handel in onroerend goed.

Dat de grote ondernemingen een invloed uitoefenen op de sectorratio is duidelijk. In 2007 waren er 22 ondernemingen met een kortetermijnschuld boven 2,2 miljard euro. Dertien van hen waren coördinatiecentra of gelijkaardige hoofdkantoren. Unilin, een houtonderneming, had de slechtste score (0,02). In de energiesector had Electrabel, de grootste speler in deze sector, een slechte score. Hetzelfde verhaal voor Exxonmobil bij de raffinage, Belgacom voor de telecommunicatie, Agfa-Gevaert en Basf Antwerpen voor de chemiebedrijven.... De sectorwaarden van de acid test worden dus sterk bepaald door een paar grote ondernemingen met uitermate grote kortetermijnschulden.

Eén op drie werknemers hangt af van een onderneming met kastekorten³⁸. Proportioneel zijn meer werknemers in de industrie hiermee geconfronteerd. Vooral de industriële ondernemingen kampen met liquiditeitsproblemen. Hun gemiddelde nettokasratio is gelijk aan 17,5 % per onderneming, terwijl dit bij de dienstenondernemingen stijgt naar 27,8 %. De dienstenondernemingen hebben meer nood aan liquide middelen. De globale nettokasratio was in 2007 negatief. De financiële schulden op ten hoogste één jaar zijn dus groter dan de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Bij 18 van de 62 bedrijfstakken was dit het geval. Zeer grote kastekorten werden in 2007 vastgesteld bij de vervaardiging van dranken en bij de houtindustrie³⁹.

³⁷ Het aandeel van de 161 coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren bedroeg 23 % van de totale kortetermijnschulden en 37 % van de totale kortetermijnvorderingen of de activa die binnen het jaar kunnen worden omgezet in liquide middelen.

³⁸ 27 628 ondernemingen met 568 590 werknemers.

³⁹ zie tabel 25 van de bijlage.

Tabel 14 Nettokasratio van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Gemiddelde ratio per onderneming in %	Slechte score ≤0,25 % aandeel in sector		Ratio per sector in %
			ondernemingen	werknemers	
voorwaarde >0,25 %					
C	INDUSTRIE	17,5	27,9	47,9	-11,4
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	22,0	25,1	51,2	-32,7
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	15,6	31,4	58,7	-3,9
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	17,5	27,5	52,7	-30,4
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	11,9	50,0	93,2	-49,4
	Vervaardiging van chemische producten	9,6	37,3	51,9	-39,2
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	12,9	31,5	28,4	51,0
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	13,5	30,4	53,7	-18,9
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	18,0	26,1	47,0	-2,9
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	22,5	23,2	51,0	2,8
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	17,7	28,9	27,1	8,1
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	17,0	27,0	50,0	4,7
	Vervaardiging van transportmiddelen	10,3	35,6	37,8	17,9
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	16,9	28,5	37,0	8,4
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	38,3	14,7	68,6	-13,4
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	24,4	19,0	28,3	18,3
F	Bouwnijverheid	20,9	24,9	28,9	9,9
	DIENSTEN	27,8	21,7	34,4	-2,7
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	18,1	27,0	37,4	1,2
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	13,3	33,1	50,3	0,8
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	16,8	28,3	40,7	-3,3
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	20,7	23,9	30,0	18,1
H	Vervoer en opslag	21,6	22,9	25,9	16,4
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	26,7	21,3	21,3	-19,1
J	Informatie en communicatie	34,8	15,7	33,7	7,9
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	39,5	20,1	24,8	18,4
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	36,4	16,1	29,0	-11,6
N	Administratieve en ondersteunende diensten	26,4	20,7	42,1	3,6
	Totaal	26,0	22,7	38,0	-4,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

4.3. Nettorendabiliteit

Uit tabel 4 bleek dat 33,5 % van de ondernemingen in 2007 met verlies werkten. Mits het in rekening brengen van de financiële kosten voor langetermijnfinanciering en de belasting op het resultaat komt het aandeel van de ondernemingen met een negatieve rendabiliteit op 25,4 % van de ondernemingen. Gemiddeld werkt 11 % van de werknemers in onrendabele ondernemingen.

De sector van het verschaffen van accommodatie en maaltijden scoort zeer slecht: 39 % van de ondernemingen heeft een negatieve rendabiliteit en 26 % van de werknemers in deze sector werkt in onrendabele ondernemingen. Op sectorniveau scoort deze sector met een rendabiliteit van 7,5 % goed. De grote ketens⁴⁰ hadden in 2007 een uiterst goede rendabiliteit met een gemiddelde rendabiliteit van 7,4 % per onderneming (zie tabel 24 in bijlage).

In de industrie zijn de gemiddelde rendabiliteitsratio's uit de textielsector, de raffinage en de transportmiddelensector het slechtst.

Op geaggregeerd niveau hebben de watermaatschappijen en de ondernemingen van het beheer van afvalwater een lage rendabiliteit. In deze sector zijn er veel overheidsbedrijven waar de rendabiliteit geen prioritaire doelstelling is. De overheidsbedrijven zonder sociaal doel hadden er een geaggregeerde rendabiliteit van 1,6 %.

Een gelijkaardige verklaring geldt voor de sector van exploitatie van en handel in onroerend goed. De sociale huisvestingsmaatschappijen hadden in 2007 een geaggregeerde rendabiliteit van 2,7 % en een ondernemingsgemiddelde van 2,2 %, cijfers die veel lager liggen dan hun privéconcurrenten.

⁴⁰ Het gaat om 42 ondernemingen met 100 of meer werknemers. Slechts 7 ondernemingen hadden een negatieve rendabiliteit in 2007. Het gaat om AC Restaurants en Hotels Beheer en Carestel Motorway Services, beide filialen van de Italiaanse groep Autogrill, ISS Catering van de Deense groep ISS Global, Dolce la Hulpe, Restel Residences (hebben ook rusthuizen in portefeuille), Rezidor Hotel Brussels van de Amerikaanse groep Carlson en Starman Bruxelles Hotel dat eigendom is van de Engelse Starwood Captital Group en het Amerikaanse Lehman Brothers.

Tabel 15 Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen van de niet-financiële ondernemingen in België, gemiddelde ratio per onderneming, aandeel fragiele ondernemingen en geaggregeerde ratio per sector, boekjaar 2007

Sec- tie	Bedrijfstak	Gemiddelde per onderneming	Slechte score ≤ 0 % aandeel in sector		Ratio per sector in %
		in %	ondernemingen	werknemers	voorwaarde >0 %
C	INDUSTRIE	5,6	22,2	13,8	9,3
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	4,0	25,1	13,5	10,1
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	1,7	30,0	21,0	5,8
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	5,6	23,5	13,6	9,3
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	-1,3	31,8	5,6	11,7
	Vervaardiging van chemische producten	5,6	22,4	13,2	6,4
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	3,0	32,3	8,0	7,9
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	6,6	19,5	18,6	15,5
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	8,7	15,2	12,0	10,2
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	5,7	27,6	21,7	5,5
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	5,5	20,3	6,7	8,4
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	6,2	19,2	6,9	11,4
	Vervaardiging van transportmiddelen	3,2	27,1	18,9	4,2
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	4,8	24,0	9,6	7,6
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	3,4	27,7	0,9	5,6
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	6,4	19,5	13,0	2,6
F	Bouwnijverheid	7,3	20,7	8,4	7,2
	DIENSTEN	5,4	26,6	10,4	6,4
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	4,0	26,2	10,1	7,5
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	3,3	25,4	9,4	6,1
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	5,0	25,0	10,0	7,5
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	3,1	27,7	10,4	8,5
H	Vervoer en opslag	6,1	22,2	8,2	6,1
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	-1,4	39,4	25,6	7,5
J	Informatie en communicatie	7,7	26,9	16,4	7,3
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	4,0	28,8	11,7	6,5
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	10,2	21,8	12,5	5,7
N	Administratieve en ondersteunende diensten	5,5	25,9	4,5	6,7
	Totaal	5,6	25,4	11,1	7,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 16 groepeerde de zes ratio's op sectorniveau. Doordat de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren een dominante rol hebben in de financiële ratio's op sectorniveau, werden deze ook berekend zonder de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren. De waarde van solvabiliteitsratio's dalen sterk, de rendabiliteitsratio stijgt en vooral de nettokasratio verbetert naar een positieve waarde.

Tabel 16 met de geaggregeerde sectorratio's wordt vergeleken met tabel 9 die de gemiddelde onderneming uit een sector geeft.

De geaggregeerde solvabiliteitsratio's zijn beter dan de gemiddelde ratio's per onderneming. Slechts zes sectoren hebben ratio's onder de veilige grens van 33 %. De langetermijnsolvabiliteit telt vijf sectoren met een afhankelijkheid van meer dan 50 % van vreemd vermogen.

Alle liquiditeitsratio's per sector zijn hoger op ondernemingsniveau. Vooral de nettokasratio op geaggregeerd sectorniveau is dramatisch laag. Bij de sectie industrie is de nettokasratio negatief: 8 van de 13 bedrijfstakken hebben een tekort aan kasmiddelen. Voor de diensten is dit 3 op de 9 sectoren. Uit de tabel blijkt dat de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren verantwoordelijk zijn voor de negatieve nettokasratio in de sectie "vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten". Bij de energiebedrijven zorgen 13 ondernemingen op een totaal van 177 ondernemingen in deze sectie voor de sectorale negatieve nettokasratio.

De geaggregeerde rendabiliteitsratio's liggen doorgaans hoger dan de gemiddelde ondernemingsrendabiliteit per sector. Grotere ondernemingen (2 074 ondernemingen met een personeelsbestand van 100 of meer) hebben dus een betere rendabiliteit met een geaggregeerde ratio van 8,2 % voor de totale groep en 8,4 % voor de gemiddelde grote onderneming. Uitzonderingen hierop treffen we aan bij de vervaardiging van elektrische apparatuur, bij de elektriciteitssector, bij de waterbedrijven, de exploitatie van en handel in onroerend goed en bij de sectie vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten.

De farmaceutische sector scoort goed en het zijn vooral de grote ondernemingen die hiervoor verantwoordelijk zijn. Enkel de nettokasratio is ruim onvoldoende bij de helft van de grote farmaceutische ondernemingen. Verder zijn er nog twee onderzochte bedrijfstakken uit de medische sfeer die hun werkzaamheden in een vennootschap plaatsten en financieel zeer gezond zijn. Het gaat om de apotheken en de veterinaire diensten. Beide bedrijfstakken hadden in 2007 een goede kaspositie, een veilige solvabiliteit en een uitermate hoge rendabiliteit.

Tabel 16 Samenvattende tabel van de financiële ratio's van de niet-financiële ondernemingen in België, geaggregeerde ratio's per sector voor het boekjaar 2007

Sec- tie	Bedrijfstak	Solvabiliteit		Liquiditeit		Nettorendabiliteit totaal der activa vóór belastingen	
		auto- nomie	lange termijn	ruim	beperkt	netto- kasratio	
Voorwaarde ratio		>33 %	>50 %	>1	>0,5	>0,25 %	>0 %
C	INDUSTRIE	42,1	63,6	1,05	0,83	-11,4	9,3
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	29,4	51,4	0,72	0,57	-32,7	10,1
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	37,1	67,9	1,24	0,82	-3,9	5,8
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	41,3	73,4	0,74	0,55	-30,4	9,3
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	19,4	24,0	0,67	0,59	-49,4	11,7
	Vervaardiging van chemische producten	48,4	75,8	0,99	0,85	-39,2	6,4
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	76,0	88,1	1,57	1,42	51,0	7,9
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	37,8	57,5	1,08	0,86	-18,9	15,5
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	41,8	65,3	1,29	0,95	-2,9	10,2
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	45,3	80,8	1,44	1,16	2,8	5,5
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	41,6	70,6	1,28	0,89	8,1	8,4
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	55,3	78,2	1,37	0,94	4,7	11,4
	Vervaardiging van transportmiddelen	32,8	62,1	1,19	0,95	17,9	4,2
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	45,9	78,9	1,49	1,01	8,4	7,6
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	34,6	48,3	0,84	0,65	-13,4	5,6
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	35,1	42,8	1,24	0,96	18,3	2,6
F	Bouwnijverheid	41,5	72,1	0,99	0,72	9,9	7,2
	DIENSTEN	48,7	76,1	0,65	0,67	-2,7	6,4
	Diensten zonder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	38,4	62,6	0,58	0,48	7,5	7,2
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	34,3	67,7	0,90	0,64	1,2	7,5
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	31,1	64,1	1,07	0,60	0,8	6,1
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	34,2	69,6	1,05	0,80	-3,3	7,5
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	36,2	64,3	0,54	0,34	18,2	8,5
H	Vervoer en opslag	34,0	56,6	0,90	1,04	16,4	6,1
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	28,2	48,4	0,24	0,22	-19,1	7,5
J	Informatie en communicatie	41,4	61,9	0,21	0,20	7,9	7,3
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	39,6	51,4	0,24	0,21	18,4	6,5
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	62,4	91,8	0,83	1,07	-11,6	5,7
	M zonder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	52,6	78,4	0,87	0,83	18,4	7,8
N	Administratieve en ondersteunende diensten	26,3	44,2	0,77	0,74	3,6	6,7
	Totaal	45,8	70,4	0,73	0,70	-4,0	7,0
	Totaal zonder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	39,3	61,5	0,71	0,57	1,4	7,6

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

5. Vervolledigen van de financiële analyse met vier bijkomende schuldindicatoren

In dit onderzoek werden eerst drie kernvariabelen en daarna zes financiële ratio's geselecteerd om de sterke en zwakke sectoren en bedrijven te detecteren. Tot slot hebben Ooghe en Co in hun voorspellingsmodellen voor succes en falen nog enkele bijkomende ratio's ontwikkeld om falende ondernemingen te detecteren. Ook de dienst Micro-economische analyse van de Nationale Bank van België ontwierp een synthetische indicator van de financiële gezondheid van ondernemingen die de meeste variabelen van Ooghe overneemt⁴¹. Op basis van hun werk selecteren we nog vier ratio's die in de klassieke financiële analyse nog niet aan bod kwamen. De meest discriminerende ratio is de ratio die de schulden tegenover de Federale Belastingadministratie en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) relateert met het vreemd vermogen op korte termijn. In 2007 bedroegen de schulden tegenover de RSZ en de belastingdiensten samen 752 miljoen euro. Een tweede ratio kijkt naar de schulden aan kredietinstellingen die binnen het jaar moeten worden terugbetaald ten opzichte van het kortetermijnvermogen. In 2007 hadden de ondernemingen 50,9 miljard euro bankschulden die binnen het jaar vervielen. De derde ratio kijkt naar de kosten van schulden⁴² ten opzichte van het totaal van de activa. In totaal werden er voor 21,5 miljard euro kosten van schulden in de resultaatrekeningen opgenomen. Ten slotte kijken we nog of de onderneming een spaarpot opbouwde of een buffer tegen een mogelijke schuldenberg voorzag. De opgebouwde reserves en het overgedragen resultaat zijn een maatstaf van de voorbij rendabiliteit van de onderneming en van haar dividendbeleid. De ratio bestaat uit de reserves plus het overgedragen resultaat ten opzichte van het totaal van de passiva. In totaal werden in de jaarrekeningen van 2007 voor 145,6 miljard euro reserves en overgedragen winsten ingeschreven.

⁴¹ Nationale Bank van België, ondernemingsdossier: methodologie en gebruiksaanwijzing, oktober 2008, p. 28.

⁴² De rubriek "kosten van schulden" bestaat uit de code 650 in het volledig schema en uit de code 65 in het verkort schema. Deze rubriek wordt ook gebruikt bij de berekening van de nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen. Bij het volledig schema was er een bedrag van 17,5 miljard euro voor afschrijvingen van kosten bij uitgifte van leningen en van disagio en voor geactiveerde interesten en 4,0 miljard euro voor financiële kosten bij het verkort schema.

Tabel 17 Betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Aandeel onder- nemingen met taks- of RSZ- schulden	Verdeling van de taks- of RSZ- schulden per sector		Ratio per sector ⁴³
			belastingen	RSZ	
C	INDUSTRIE	4,2	17,3	37,4	1,6
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	4,1	0,5	2,3	0,4
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	4,2	0,6	1,5	1,8
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	4,6	1,2	7,7	2,4
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	-	-	-	-
	Vervaardiging van chemische producten	2,9	0,1	1,7	0,1
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	5,4	0,0	0,2	0,1
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	3,3	10,1	3,1	8,3
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	4,8	3,2	12,2	2,8
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	4,1	0,1	0,7	0,5
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	6,4	0,2	1,3	1,6
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	3,8	0,4	2,5	1,5
	Vervaardiging van transportmiddelen	6,2	0,1	1,1	0,5
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	3,5	0,8	3,1	4,1
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	5,1	0,4	0,2	0,1
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	3,4	0,9	0,4	1,4
F	Bouwnijverheid	3,8	8,4	15,0	2,5
	DIENSTEN	3,4	73,0	47,0	1,0
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	3,7	34,9	18,0	2,2
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	4,0	1,4	2,7	0,9
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	3,1	27,2	10,7	2,8
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	4,1	6,3	4,6	1,4
H	Vervoer en opslag	4,2	5,4	8,7	2,0
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	6,1	1,8	4,4	1,4
J	Informatie en communicatie	3,3	22,3	4,8	1,9
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	1,6	2,6	1,0	0,2
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2,8	5,1	6,0	0,2
N	Administratieve en ondersteunende diensten	3,2	0,9	4,1	1,0
	Totaal	3,5	100,0	100,0	1,2

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

⁴³ Ratio in promille van de som van de vervallen belastingschulden en vervallen RSZ-schulden tegenover het vreemd vermogen op korte termijn.

Eén sector was schuldenvrij tegenover de fiscus en de RSZ. Het gaat om de sector van cokes en geraffineerde aardolieproducten.

In 2007 boekten 8 972 ondernemingen of 3,3 % van de bestudeerde populatie een belastingschuld. Uit de verdeling van de belastingschulden blijkt dat zij geconcentreerd zijn in drie sectoren. Bij verder onderzoek blijkt dat drie ondernemingen⁴⁴ 50 % van de belastingschulden in 2007 in hun jaarrekeningen inschreven.

In 2007 waren er 3 545 ondernemingen met RSZ-schulden. Deze ondernemingen hadden een personeelsbestand van 32 133 personen of 1,9 % van het personeelsbestand werkte in ondernemingen met RSZ-schulden.

Hoewel de bouwsector in de voorgaande besproken ratio's meestal een goede score haalde, hadden een aantal bouwondernemingen problemen met de fiscus of de RSZ⁴⁵.

In 2007 had 71,8 % van de ondernemingen geen financiële schulden die binnen het jaar aan kredietinstellingen moesten worden terugbetaald. De kortetermijnbankschulden waren in 2007 geconcentreerd bij de ondernemingen uit de volgende vier activiteiten: coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren (23,7 %), groothandel (17,1 %), informatie en communicatie (8,3 %) en voeding (7,7 %). Zij moesten meer dan de helft van de bankschulden die binnen het jaar vervallen, aflossen. In 2007 behoorde de grootste debiteur in de sector van de communicatie: Belgacom en Belgacom Group International Services met een aandeel van 8,2 % van de totale kortetermijnbankschulden. Vandaar de zeer hoge ratio voor de sector van informatie en communicatie. Vandemoortele Izegem (voedingsector) en Vandemoortele Coördination Center had een aandeel van 7,2 %. Bij de 48 grootste debiteuren (met financiële schulden van meer dan 100 miljoen euro) bevonden zich 18 hoofdkantoren, vijf grote ondernemingen uit de voedings- of drankenindustrie en drie diamantairs.

⁴⁴ De groothandel Manudax met 128,5 miljoen euro belastingschulden, telecombedrijf SWIFT met 117,4 miljoen euro en cementonderneming Holcim Belgique-Holcim België met 60,4 miljoen euro.

⁴⁵ Er waren 1 263 bouwondernemingen met vervallen belastingschulden voor een gemiddeld bedrag van € 40 800 en 644 ondernemingen met vervallen RSZ-schulden voor een gemiddeld bedrag van € 32 751.

Tabel 18 Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Aandeel onderne- mingen met korte- termijn- bank- schulden	Verdeling van de kortetermijn- bank- schulden	Ratio per sector ⁴⁶
C	INDUSTRIE	34,8	23,9	12,5
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	35,1	7,7	22,2
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	35,7	1,0	15,6
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	35,0	1,5	10,2
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	27,3	4,6	37,7
	Vervaardiging van chemische producten	35,0	2,3	5,9
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	31,5	0,8	7,7
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	35,2	1,1	7,0
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	34,4	1,7	6,5
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	28,7	1,0	18,9
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	36,8	0,3	7,3
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	33,4	0,8	9,5
	Vervaardiging van transportmiddelen	33,5	0,5	5,1
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	35,5	0,6	13,8
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	15,8	1,9	4,8
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	24,9	0,8	8,6
F	Bouwnijverheid	31,2	5,0	9,0
	DIENSTEN	27,0	68,4	7,1
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	33,4	23,4	10,8
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	39,5	3,0	11,8
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	33,2	17,1	13,6
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	31,8	3,3	5,1
H	Vervoer en opslag	28,8	1,9	4,3
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	30,1	0,4	1,6
J	Informatie en communicatie	19,9	8,3	5,5
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	20,6	6,0	4,1
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	21,2	26,9	7,6
	waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	55,3	23,7	8,5
N	Administratieve en ondersteunende diensten	25,8	1,5	5,8
	Totaal	28,2	100,0	7,9

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

⁴⁶ Ratio in procenten van de financiële schulden op ten hoogste een jaar bij kredietinstellingen tegenover het vreemd vermogen op korte termijn.

Tabel 19 Kosten van schulden in relatie tot het totaal van de activa van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007

Sec- Bedrijfstak tie	Gemiddelde kosten van schulden in € 1000 per onderneming	Verdeling van de kosten van schulden	Ratio per sector in %
C INDUSTRIE	550	23,8	1,9
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	1 019	4,4	2,4
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	284	0,7	2,3
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	198	1,7	2,2
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	105 490	4,7	3,2
Vervaardiging van chemische producten	1 811	4,1	1,6
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	3 300	1,3	1,1
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	286	2,3	2,1
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	192	2,5	1,5
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	1 157	0,3	1,0
Vervaardiging van elektrische apparatuur	306	0,2	0,9
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	307	0,7	1,1
Vervaardiging van transportmiddelen	705	0,5	1,1
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	108	0,4	1,6
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	5 554	5,3	1,6
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	432	1,1	1,0
F Bouwnijverheid	69	3,6	1,5
DIENSTEN	162	66,2	1,8
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	150	15,6	2,0
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	143	1,8	1,8
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	261	10,7	2,0
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	48	3,1	1,8
H Vervoer en opslag	87	4,2	1,7
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	10	1,3	2,7
J Informatie en communicatie	309	4,8	2,0
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	99	8,0	2,2
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	279	29,3	1,6
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	30 451	23,5	0,3
N Administratieve en ondersteunende diensten	64	3,0	2,3
Totaal	78	100,0	1,8

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

De rubriek financiële kosten uit de resultaatrekening bevat de intresten, maar niet de aflossing van leningen. Uit tabel 19 blijkt duidelijk dat de hoofdkantoren instaan voor de financiering van de ondernemingen uit hun groep. Deze rubriek heeft vooral een betekenis bij de grotere ondernemingen⁴⁷. Van de 28 ondernemingen met meer dan 100 miljoen euro kosten van schulden behoorde de onderneming met de meeste schulden tot de raffinage. Vandaar het hoog gemiddelde van deze sector.

⁴⁷ 81 % van de kosten van schulden behoort tot de ondernemingen met het volledig schema.

Tabel 20 Reserves en overgedragen resultaat in relatie tot het totaal van de passiva van de niet-financiële ondernemingen in België, boekjaar 2007

Sectie/Bedrijfstak	Gemiddelde in € 1000 per onderneming	Verdeling van reserves en overgedragen resultaat	Ratio per sector in %
C INDUSTRIE	2 038	30,9	16,4
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	1 176	3,1	11,4
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	656	0,8	16,8
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	634	1,7	14,6
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	4 538	0,0	0,3
Vervaardiging van chemische producten	16 627	7,4	19,7
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	71 069	6,4	34,2
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1 897	2,5	16,0
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	1 199	3,7	14,8
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	1 608	0,5	11,6
Vervaardiging van elektrische apparatuur	2 125	0,7	21,0
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2 878	2,5	28,3
Vervaardiging van transportmiddelen	3 703	0,9	13,5
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	347	0,7	19,8
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	46 110	5,6	11,4
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1 568	0,9	6,0
F Bouwnijverheid	189	4,9	14,1
DIENSTEN	390	57,7	10,8
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	328	17,9	15,2
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	295	2,2	14,8
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	560	12,8	16,3
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	122	2,9	12,0
H Vervoer en opslag	428	3,2	8,7
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	-9	-0,1	-1,5
J Informatie en communicatie	403	3,8	10,3
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	275	5,8	10,7
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	748	25,2	9,6
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	172 658	19,1	9,2
N Administratieve en ondersteunende diensten	220	1,9	9,4
Totaal	528	100,0	12,1

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

In 2007 werd een gemiddelde van € 527 748 per onderneming naar het boekjaar van 2008 overgedragen. De coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren konden toen € 172 658 overdragen. Van de totale onderzochte groep werd het eigen vermogen van 34 % van de ondernemingen in 2008 verminderd met 29,6 miljard euro door de verlieslatende activiteiten van 2007.

De best scorende sector is de farmaceutische nijverheid, de slechtst scorende sector is de dienstensector “verschaffen van accommodatie en maaltijden”. De reserves in deze sectie waren onvoldoende om het “over te dragen verlies” te dekken.

Bij de 21 grootste verliezers met meer dan 100 miljoen euro zijn er filialen van groepen waarbij andere filialen van de groep in 2007 een winstoverdracht boekten. Het belang om het beleid van de groepen van naderbij te onderzoeken, is hierbij duidelijk. In dalende volgorde van overgedragen verlies gaat het om de volgende 15 ondernemingen: Telenet Bidco, Truvo Corporate, Truvo Belgium, Telenet, Carrefour Belgium, Ahold België, Scoot Europe, Medtronic Europe, Total Petrochemicals Elastomers, Accor Hotels Belgium, NMBS-SNCB, UCB Pharma, Innogenetics, Manudax en Eurodiol.

Bij de 15 grootste spaarders met een winstoverdracht en opgebouwde reserves van meer dan 1 miljard euro in 2007 bevinden zich 5 hoofdkantoren, 3 farmaciebedrijven (Janssen Pharmaceutica, Glaxosmithkline en UCB), 2 chemiebedrijven (Solvay en Basf Antwerpen), Atlas Copco Airpower, Electrabel, Belgacom en Belgacom Mobile en twee filialen van de Franse olieraffinage Total, m.n. Petrofina (in onze database onder de groothandel geklasseerd) en Petrofina International Group (het coördinatiecentrum).

6. Samenvatting: rangschikking van de sectoren volgens hun financiële sterkte

Een eerste rangschikking van de sectoren en secties gebeurde op sectorniveau. Alle sectorratio's werden gerangschikt van goed naar slecht (tabel 16 tot 20) en de globale rangschikking werd verkregen door de groepering van de rangorde in vier groepen: solvabiliteit, liquiditeit, rendabiliteit (tabel 16) en faalpredictie (tabel 17 tot 20).

Op de allerlaatste plaats in de sectierangschikking staat "verschaffen van accommodatie en maaltijden". Hier hebben de hotels de slechtste score: hoewel ze in 2007 een gezamenlijke winst boekten, kampten zij met een hoog bedrag voor de rubriek van overgedragen verlies. Op geaggregeerd bedrijfstakniveau scoren de "eet- en drinkgelegenheden" beter dan de accommodatie. Op ondernemingsniveau hebben bijvoorbeeld de cafés en bars een betere financiële structuur dan de restaurants⁴⁸.

Op de eerste plaats in de sectierangschikking staat de sectie industrie met de farmaceutische industrie als best geplaatste: de beste solvabiliteitspositie, de beste liquiditeitspositie, op de vijfde plaats bij de schuldindicatoren, maar slechts op de negende plaats voor rendabiliteit. Van de industriële bedrijfstakken staan er acht in de top 10. De minst sterke financiële industriële bedrijfstak is de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten. Enkel de rendabiliteit scoorde goed.

De bouwsector scoort goed met een derde plaats op sectieniveau. Ten opzichte van de industrie heeft die sector minder opgebouwde reserves en een slechtere rendabiliteit.

⁴⁸ De subgroep eetgelegenheden met beperkte bediening.

Tabel 21 Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun financiële sterkte op basis van de geaggregeerde sectorratio's, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Rangschikking 25 sectoren	Rangschikking 11 secties
C	INDUSTRIE		1
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	19	
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	18	
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	12	
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	23	
	Vervaardiging van chemische producten	8	
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	1	
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	6	
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	5	
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	7	
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	3	
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2	
	Vervaardiging van transportmiddelen	13	
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	4	
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	22	9
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	21	8
F	Bouwnijverheid	10	3
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		4
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	20	
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	14	
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	11	
H	Vervoer en opslag	15	5
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25	11
J	Informatie en communicatie	17	7
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	16	6
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	9	2
N	Administratieve en ondersteunende diensten	24	10

Bron: Federaal Planbureau.

Bedrijfstakken met slechte financiële ratio's hebben een groter risico op financiële moeilijkheden. Op basis van de financiële ratio's werd het aandeel ondernemingen en het aandeel van de werkgelegenheid binnen elke bedrijfstak dat fragiel is berekend. Er gebeurde een rangschikking van het aandeel van de goed of slecht scorende ondernemingen per sector. De volgende twee tabellen geven de rangschikking volgens het aandeel van ondernemingen met een slechte score en van het personeelsbestand uit ondernemingen met een slechte score. Zij werden opgebouwd aan de hand van de voorgaande tabellen en werden herleid tot de volgende 5 strenge criteria waaraan de ondernemingen of de werknemers uit die onderneming niet mogen voldoen:

- boekhoudkundig zwak wordt gedefinieerd als een onderneming met een negatief eigen vermogen, een verlies van het boekjaar na belasting en een negatief nettobedrijfskapitaal (tabel 6, kolommen 5 en 6);
- een zwakke solvabiliteit met een financiële onafhankelijkheidsgraad van minder of gelijk aan 33 % en een langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van minder of gelijk aan 50 %;
- een zwakke liquiditeit met een liquiditeit in ruime zin van minder of gelijk aan 1, een liquiditeit in enge zin van minder of gelijk aan 0,5 en een nettokasratio van minder of gelijk aan 0,25;
- een nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen kleiner of gelijk aan 0;
- een grote faalkans met het aandeel ondernemingen met betalingsmoeilijkheden bij de fiscus of RSZ (tabel 17). Voor de rangschikking van de fragiele werkgelegenheid uit fragiele ondernemingen werd alleen het aandeel van de werkgelegenheid van ondernemingen met RSZ-schulden per sector genomen.

De rangschikking in tabel 22 werd verkregen door de rangschikkingen van de vijf criteria op te tellen. Rang 1 komt overeen met de sector met de minst slechte score. Na de omschrijving staat in de eerste kolom de rangschikking van de 25 sectoren, in de tweede kolom staat de rangschikking van de 11 secties, in de derde kolom staat het aandeel van de performante ondernemingen in een sector en de laatste kolom geeft de rangorde van de performante ondernemingen. Een performante onderneming scoort dus goed op de 10 grenzen van de voorgaande opsomming. Tabel 27 in bijlage geeft het aandeel performante ondernemingen voor de 62 afdelingen en de rangschikking ervan.

Tabel 23 is op dezelfde wijze als tabel 22 samengesteld en meet het percentage werknemers dat in slecht scorende ondernemingen werkt. Tabel 23 is een afgeleide van tabel 22: enkel als de onderneming financieel gezond is, wordt het aandeel van het personeel in financieel gezonde ondernemingen berekend.

De rangschikking van de bedrijfstakken volgens fragiele werkgelegenheid uit fragiele ondernemingen is verschillend van de rangschikking volgens fragiele ondernemingen. Slechts 112 114 ondernemingen (of 40,6 %) hebben personeel in dienst. We worden dus geconfronteerd met een totaal andere populatie. In de industrie stijgt dit aandeel naar 63,4 %. Bij de industriële ondernemingen zonder personeel had 14,5 % in de voorgaande jaren wel personeel in dienst.

Tabel 22 Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun aandeel fragiele ondernemingen, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Rangschikking 25 sectoren	Rangschikking 11 secties	Performante ondernemingen	
				aandeel	rang
C	INDUSTRIE		5	29,1	5
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	21			
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	17			
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	15			
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	19			
	Vervaardiging van chemische producten	7			
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	22			
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	4			
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	2			
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	8			
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	9			
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1			
	Vervaardiging van transportmiddelen	24			
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	12			
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	13	6	23,2	9
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	3	1	30,5	4
F	Bouwnijverheid	6	3	31,2	3
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		10	23,9	8
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	20			
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	11			
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	23			
H	Vervoer en opslag	14	7	25,2	6
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25	11	15,2	11
J	Informatie en communicatie	10	4	34,1	1
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	18	9	16,7	10
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	5	2	31,5	2
N	Administratieve en ondersteunende diensten	16	8	24,5	7

Bron: Federaal Planbureau.

Tabel 23 Rangschikking van de bedrijfstakken volgens hun aandeel fragiele werkgelegenheid in fragiele ondernemingen, boekjaar 2007

Sectie	Bedrijfstak	Rangschikking 25 sectoren	Rangschikking 11 secties	Performante aandeel ondernemingen	rang
C	INDUSTRIE		7	25,76	6
	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	19			
	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	24			
	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	20			
	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	4			
	Vervaardiging van chemische producten	10			
	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	6			
	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	22			
	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	8			
	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	9			
	Vervaardiging van elektrische apparatuur	3			
	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2			
	Vervaardiging van transportmiddelen	15			
	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	7			
D	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	5	2	11,9	11
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	17	6	27,2	4
F	Bouwnijverheid	12	4	30,1	2
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		8	28,2	3
	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	16			
	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	13			
	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	18			
H	Vervoer en opslag	11	3	40,2	1
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25	11	12,7	10
J	Informatie en communicatie	21	9	26,1	5
L	Exploitatie van en handel in onroerend goed	23	10	14,4	9
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	14	5	24,8	7
N	Administratieve en ondersteunende diensten	1	1	23,7	8

Bron: Federaal Planbureau.

Van de top 10 van de best scorende sectoren behoren zes sectoren tot de industrie. Het nummer één van de sector met het grootste aandeel financieel sterke ondernemingen is in 2007 de sector van de vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, gevolgd door de sector van de

vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal. Beide sectoren behoren tot de “oude” industrieën. De grote ondernemingen van beide bedrijfstakken hebben een betere solvabiliteit, een slechtere liquiditeit en een betere rendabiliteit. Bij de metallurgie blijkt dat bijvoorbeeld de hoogovens of de wapenindustrie financieel zwakker zijn dan hun sectorgenoten. Vandaar de slechtere positie van de metallurgie en producten van metaal als men de rangschikking van de werknemers in fragiele ondernemingen neemt⁴⁹.

Bij de rangschikking volgens fragiele werkgelegenheid uit fragiele ondernemingen staat de sectie van het verschaffen van accommodatie en maaltijden op de meest fragiele plaats, gevolgd door een bedrijfstak uit de industrie m.n. de textiel- en kledingsector.

Tabel 27 van de bijlage geeft het aandeel van de performante ondernemingen per bedrijfstak. In 2007 voldeed 26 % van de ondernemingen (71 334 ondernemingen) aan de tien criteria. In deze ondernemingen werkte 27 % van de werknemers (470 392 voltijds equivalenten). De best scorende bedrijfstakken zijn afvalwaterafvoer (38 % financieel gezonde ondernemingen) en de posteries en koeriers (93 % werknemers in financieel gezonde ondernemingen).

In de drie rangschikkingen van de 25 sectoren staat: “verschaffen van accommodatie en maaltijden” op de allerlaatste plaats. Vooral de kleine ondernemingen scoren er slecht. De accommodatie doet het doorgaans beter dan de horeca waarbij de cafés en bars het beter doen dan restaurants. Door de benarde financiële situatie van de grootste multinational Accor Hotels Belgium (een kastekort van 1,1 miljard euro en een verlies van 6,1 miljoen euro) zijn sommige sectorratio's van de accommodatie minder goed dan die van de sector van de maaltijden.

De energiesector werd in 2007 gedomineerd door één grote speler Electrabel (producent) en een nieuwkomer Eandis (distributienetwerkbeheerder). Beide hadden in 2007 een aandeel van 54 % van het balanstotaal en 98 % van de kortetermijnschuldenlast (financiële schulden op ten hoogste één jaar) van de energiesector. De berekende sectorratio van de nettokasratio voor de energiesector was bijgevolg negatief.

De watersector met vier bedrijfstakken is een zeer heterogene sector en telt ook enkele overheidsbedrijven. Bij de rangschikking staan deze bedrijfstakken soms als eerste en soms als laatste. De sectie van “distributie van water, afval- en waterbeheer en sanering” staat op de eerste plaats in de rangschikking op ondernemingsniveau: 30 % van de ondernemingen is financieel gezond. In de bedrijfstak van het afvalwaterafvoer stijgt het aandeel naar 38 %. De minst financieel gezonde ondernemingen bevinden zich bij bedrijfstak van de sanering en ander afvalbeheer: slechts 5 % van de ondernemingen, dit komt overeen met één onderneming, voldoet aan tien vooropgestelde criteria. Het is een zeer kleine bedrijfstak met slechts 20 ondernemingen. De grootste onderneming is Shanks Vlaanderen, maar de andere afdelingen van Shanks werden in de bedrijfstakken “inzameling, verwerking en verwijdering van afval;

⁴⁹ 23 % van de werknemers uit de bedrijfstak “vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal” werkt in de hoogovens of in de wapenindustrie.

terugwinning” of “diensten in verband met gebouwen” geklasseerd. Dus, hoe meer je afdaalt naar het detail, hoe belangrijker een juiste activiteitenclassificatie van de ondernemingen is.

De bouwsector staat op geaggregeerd niveau op de tiende plaats in de rangschikking van de 25 sectoren, maar komt op de derde plaats als de industriële bedrijfstakken in één sectie worden samengevat. Deze sector had ten opzichte van de andere sectoren in 2007 een goede solvabiliteit, liquiditeit en rendabiliteit. Alleen een hoog percentage schulden t.o.v. de fiscus en/of de RSZ was een minpunt in 2007. Binnen de bouwnijverheid heeft de bedrijfstak “weg- en waterbouw” de beste score. De vier grootste werkgevers in deze sector behoren tot de groep van financiële sterke ondernemingen. Vandaar dat ook 35 % van de werknemers in financieel gezonde ondernemingen werkt⁵⁰.

De industrie als sectie scoort op geaggregeerd niveau beter dan de niet-financiële diensten in de marktsector. Als we bijvoorbeeld de diamantsector nemen, dan is de financiële gezondheid van de ondernemingen uit de diamantbewerking beter dan die uit de diamanthandel. Bij het product “vlees en vleesproducten” scoren de industriële ondernemingen het best op de financiële onafhankelijkheidsgraad en staan ze op de tweede plaats zowel voor rendabiliteit, na de groothandel als voor nettokasratio, na de kleinhandel.

Binnen de industrie is de financiële gezondheid van de bedrijfstakken zeer uiteenlopend.

De sector van de vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten staat aan de top van de rangschikking voor haar sterke financiële positie: de beste liquiditeitspositie, de kleinste kans op falen en de tweede beste solvabiliteitspositie. De sector is gezond maar kampt toch met een rendabiliteitsprobleem: bijna één derde van de ondernemingen had in 2007 een negatieve nettorendabiliteit van het totaal van de activa vóór belastingen.

In de sector van de vervaardiging van transportmiddelen hebben de ondernemingen uit de auto-industrie slechtere financiële ratio's dan de ondernemingen uit de vliegtuig-, ruimtevaart- of treinbouw.

De ondernemingen van de niet-metaalhoudende minerale producten zoals glas of cement hebben een betere financiële positie dan hun sectorgenoten uit de kunststofindustrie.

De sector van de vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten is een zeer kleine sector (0,2 % van het totaal aantal ondernemingen, 1,0 % van het totale personeelsbestand en 0,5 % van het balanstotaal). Deze sector scoort alleen slecht op winstgevendheid en dus ook op rendabiliteit en had in 2007 een hoge ratio voor de terugbetaling van financiële schulden op ten hoogste één jaar bij financiële instellingen ten opzichte van het vreemd vermogen op korte termijn.

⁵⁰ Vier ondernemingen hebben meer dan 500 werknemers in dienst: Ondernemingen Jan De Nul (979), CEI- De Meyer (572), Asphalt- wegenis- en bouwwerken (518) en Dredging International (508).

De sector van vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten staat op de 23ste plaats in de rangschikking van de geaggregeerde sectorratio's. De grote ondernemingen hebben een zeer lage solvabiliteit en liquiditeit.

De sectie van de vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten is een zeer gediversifieerde sector. Afdalen naar de bedrijfstakken leert dat de installatie van machines en apparaten procentueel de meeste performante ondernemingen telt.

De sectie van de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten bengelt in de rangschikking van de sectoren achteraan. De drie bedrijfstakken hebben een geaggregeerd nettokastekort. Binnen deze sector heeft de bedrijfstak van de tabaksproducenten procentueel het meest financieel gezonde ondernemingen.

De drie bedrijfstakken "textiel, kleding en leder" scoren vooral slecht op de gemiddelde rendabiliteit. De kledingsector doet het beter dan de textielsector maar gemiddeld scoort een textielonderneming beter dan een confectiebedrijf. Door de goede financiële situatie van de grootste lederfabrikant Samsonite heeft de kleinste bedrijfstak leder de tweede beste score voor het aandeel werknemers in performante ondernemingen.

Binnen de niet-financiële dienstenondernemingen in de marktsector waren volgende opvallende vaststellingen.

Op één in de rangschikking van de 62 bedrijfstakken volgens het aandeel werknemers in performante ondernemingen, staat de bedrijfstak "posterijen en koeriers". De goede financiële prestaties van De Post- La Poste en Federal Express Europe maken van deze bedrijfstak de beste met 93 % werknemers in financieel gezonde ondernemingen.

De dienstensectie van de informatie en communicatie scoort goed voor de meeste ratio's. Deze sectie telt zes bedrijfstakken. Vooral de ondernemingen van de informatica hadden in 2007 een zeer goede financiële structuur. De bedrijfstak van de computerprogramma's en computerconsultancy staat op de tweede plaats: 38 % van de ondernemingen voldoet aan de tien criteria en 32 % van de werknemers in deze sector werkt in financieel gezonde ondernemingen⁵¹. De bedrijfstak "programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's" had minder goede financiële ratio's. De Vlaamse Radio- en Televisieomroep is er de grootste onderneming. Haar Franstalige tegenhanger Radio Télévision Belge de la Communauté française heeft momenteel nog geen jaarrekening bij de Balanscentrale neergelegd en is dus niet in dit onderzoek opgenomen. De VRT had in 2007 een negatieve rendabiliteit en binnen deze bedrijfstak kampt 43 % van de ondernemingen met solvabiliteitsproblemen. Vandaar dat slechts 6 % van de werknemers in financieel gezonde

⁵¹ De drie grootste ondernemingen zijn Dolmen Computer Applications (846), Capgemini Belgium (722) en Getronics Belgium(604).

ondernemingen werkt en deze bedrijfstak op de voorlaatste plaats van het aandeel werknemers in performante ondernemingen gerangschikt staat.

Bij de handelsactiviteiten hebben de ondernemingen uit de detailhandel de minst goede financiële structuur, uitgezonderd de apotheken en de supermarkten (detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotsmiddelen overheersen) die een zeer goede rendabiliteit halen. De detailhandel staat op de 11de plaats op sectorniveau, op 23ste plaats op ondernemingsniveau en op de 18de plaats bij de rangschikking van het aandeel fragiele werkgelegenheid uit fragiele ondernemingen. De grootwarenhuizen hebben dus een betere financiële structuur dan de kleinere handelszaken. Uit de berekening van de ratio's van 22 grootwarenhuizen bleek dat slechts één kampte met een negatieve rendabiliteit, slechts twee hadden een negatieve nettokasratio maar de helft voldeed niet aan de kritische grens van financiële onafhankelijkheid. Toch voldeed slechts 23 % of 5⁵² van de grootwarenhuizen aan de tien vooropgestelde criteria, evenveel als de detailhandel in zijn geheel (zie tabel 24 van de bijlage). Ook het percentage werknemers in financieel gezonde ondernemingen staat voor beide groepen op 29 %.

Binnen de sectie administratieve en ondersteunende diensten scoorde de bedrijfstak "verhuur en lease" minder goed. Het zijn vooral de ondernemingen zonder personeel die minder goed scoren op rendabiliteit. Anderzijds hebben zij een betere liquiditeit. Het al of niet hebben van personeel heeft geen invloed op de solvabiliteitsratio's.

De ondernemingen met activiteit onderzoek en ontwikkeling vormen een kleine sector met 255 ondernemingen. Het peil van hun financiële gezondheid is beduidend laag met een negatieve rendabiliteit. Indien men ook de ondernemingen die onderzoek en ontwikkeling als nevenactiviteit erbij neemt, dan verbetert de rendabiliteit maar verslechtert de nettokaspositie, doordat het gaat om grotere ondernemingen. Bijna de helft van de onderzoekscentra zijn ondergebracht in een afdeling van een grotere onderneming (dus zonder een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid). De solvabiliteit van deze groep ligt boven de kritische grens van 33 %, wat niet het geval was bij de zuivere O&O-ondernemingen.

Zowel de grote industriële ondernemingen als de meeste grote dienstenondernemingen scoren binnen hun sector slechter op de nettokasratio en beter op de financiële onafhankelijkheidsgraad en de rendabiliteitsratio. Uitzondering op deze regel zijn de secties "Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten" en "Exploitatie van en handel in onroerend goed" waar enkele sociale grote sociale huisvestingsmaatschappijen voor slecht presterende financiële ratio's zorgen. Voor meer informatie verwijzen we naar de bijlagen.

⁵² Carrefour Belgium (12 014), Mestdagh (714), Recmes (536), Warenhuizen Alma (206), ROB (147).

7. Bijlage: herwerkte balans, definitie van de financiële ratio's en kernvariabelen en de financiële ratio's per bedrijfstak

7.1. Herwerkte balans

Om de gegevens uit de jaarrekening bruikbaar te maken voor financiële analyse worden de verschillende rubrieken van de balans herschikt naargelang hun levensduur al dan niet meer of minder dan één jaar bedraagt. Langs de activazijde wordt de liquiditeit van de activa bepaald op basis van welke bezittingen al dan niet realiseerbaar zijn binnen het jaar. Langs de passivazijde wordt naar de solvabiliteit van de onderneming gekeken, m.a.w. welke schulden zijn al dan niet opeisbaar binnen het jaar.

Bij de activa wordt in de herwerkte balans een opsplitsing gemaakt tussen enerzijds de uitgebreide vaste activa - de vaste activa (20/28) en de vorderingen op meer dan één jaar (29) - en anderzijds de beperkte vlottende activa met enerzijds de realiseerbare activa, bestaande uit vier rubrieken, de voorraden en bestellingen in uitvoering (3), de vorderingen op ten hoogste één jaar (40/41), de geldbeleggingen (50/53) en overlopende rekeningen van het actief (490/1) en anderzijds de liquide middelen (54/58).

De passiva worden in drie delen opgesplitst: het eigen vermogen, het vreemd vermogen op lange termijn en het vreemd vermogen op korte termijn. Het eigen vermogen (10/15) in de herwerkte balans is identiek aan het eigen vermogen in de niet-herwerkte balans. Het vreemd vermogen op lange termijn bestaat uit de voorzieningen en uitgestelde belastingen (16) en schulden op meer dan één jaar (17). Het eigen vermogen en het vreemd vermogen op lange termijn vormen samen het permanent vermogen. Het vreemd vermogen op korte termijn wordt gevormd door twee rubrieken: de schulden op ten hoogste één jaar (42/48) en de overlopende rekeningen van het passief (492/3).

De volgende figuur geeft de indeling van de herwerkte balans.

Figuur 2 Herwerkte balans vanuit liquiditeits- en solvabiliteitsstandpunt

Activa	Passiva
	Eigen vermogen
	<u>Vreemd vermogen lange termijn</u>
(Uitgebreide) vaste activa	Permanent vermogen
Realiseerbare activa	
<u>Liquide middelen</u>	
(Beperkte) vlottende activa	<u>Vreemd vermogen korte termijn</u>
Totaal der activa	Totaal der passiva

Bron: Hubert Ooghe, Charles Van Wymeersch, *Financiële analyse van de onderneming*, 2000

7.2. Definities van de financiële ratio's en kernvariabelen volgens Ooghe en Van Wymeersch

1 Solvabiliteit

1.1 Financiële onafhankelijkheidsgraad

$((10/15)/(10/49))*100$ of het aandeel van het eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

1.2 Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid

$(10/15)/(10/15+16+17)*100$ of het aandeel van het eigen vermogen ten opzichte van het permanent vermogen. Het permanent vermogen is de som van het eigen vermogen, de voorzieningen en uitgestelde belastingen en de schulden op meer dan één jaar. Het begrip permanent omvat dus alle financieringsbronnen die langer dan één jaar ter beschikking staan van de onderneming.

2 Liquiditeit

2.1 Nettobedrijfskapitaal

$29/58-29-42/48-492/3$ of het verschil tussen de beperkte vlottende activa en het vreemd vermogen op korte termijn. Het vreemd vermogen op korte termijn bestaat uit de schulden op ten hoogste één jaar en de overlopende rekeningen van het passief.

2.2 Nettobedrijfskapitaalbehoefte

$3+40/41+490/1-42/48-492/3+43$ of het verschil tussen de vlottende bedrijfsactiva en de vlottende passiva. De vlottende bedrijfsactiva omvatten de voorraden en de vorderingen op ten hoogste één jaar en de overlopende rekeningen van het actief. De vlottende passiva zijn gelijk aan het verschil tussen het vreemd vermogen op korte termijn en de financiële schulden.

2.3 Nettothesaurie of nettokas

$50/53+54/58-43$ of de geldbeleggingen plus de liquide middelen minus de financiële schulden op ten hoogste één jaar. De nettokas is gelijk aan het verschil tussen het nettobedrijfskapitaal en de nettobedrijfskapitaalbehoefte.

2.4 Nettothesaurieratio of nettokasratio

$(50/53+54/58-43)/(29/58-29)$ of de verhouding tussen de nettokas en de beperkte vlottende activa. De beperkte vlottende activa bevatten de vlottende activa minus de vorderingen op meer dan één jaar.

2.5 Liquiditeit in enge zin of acid test of quick ratio

$(40/41+50/53+54/58)/(42/48)$ of de som van de vorderingen op ten hoogste één jaar en de geldbeleggingen en de liquide middelen gedeeld door de schulden op ten hoogste één jaar. De quick ratio is gelijk aan de verhouding tussen de vlottende activa minus de voorraden en de vlottende passiva.

2.6 Liquiditeit in ruime zin of current ratio

$(29/58-29)/(42/48+492/3)$ of de verhouding tussen de vlottende activa minus de vorderingen op meer dan één jaar en het vreemd vermogen op korte termijn. Ten opzichte van de quick ratio houdt de current ratio rekening met de voorraden, die bij liquidatie kunnen worden verkocht.

3 Rendabiliteit

3.1 Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen of ROI return on investment

De formule van de nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen verschilt volgens het boekhoudkundig schema. In het verkort schema worden de financiële kosten en de belastingen niet gedetailleerd weergegeven. Vandaar twee formules:

3.1.1 Formule ROI in het volledig schema

$((9904+9134+650+653-9126)/20/58)*100$ of de winst (verlies) van het boekjaar (na belasting) plus de belastingen op het resultaat van het boekjaar⁵³ en de financiële kosten van het vreemde vermogen. Deze laatste kosten omvat drie rubrieken: de kosten van schulden, het bedrag van het disconto ten laste van de onderneming bij de verhandeling van vorderingen en de door de overheid toegekende intrestsubsidies die werden aangerekend op het resultaat. Deze waarde wordt gedeeld door het totaal der activa.

3.1.2 Formule ROI in het verkort schema

$((9903+65-9126+780-680+656)/20/58)*100$ of de winst (verlies) van het boekjaar (vóór belasting) plus de financiële kosten minus de door de overheid toegekende intrestsubsidies die werden aangerekend op het resultaat plus de onttrekking aan de uitgestelde belastingen minus de overboeking naar de uitgestelde belastingen plus het saldo van de gevormde, angewende en teruggenomen voorzieningen met financieel karakter. Deze waarde wordt gedeeld door het totaal der activa.

⁵³ De code 9134 of belastingen op het resultaat van het boekjaar verschijnt alleen in het volledig schema. In de Belfirst-databank heeft deze variabele een negatief teken. Dus moet de absolute waarde van deze variabele worden genomen om de rendabiliteit te berekenen.

3.2 EBITDA (earnings before interests, taxes, depreciations and amortizations) of winst vóór rente, belastingen, waardeverminderingen en afschrijvingen

Dit kengetal kan enkel voor het volledig schema worden berekend.

$9903 - (751 + 7529) + (650 + 6529) + 630 + 6314 + 663$ of winst of verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen minus de financiële opbrengsten van beleggingen en liquide middelen plus financiële kosten van financiële schulden, plus afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa, plus waardeverminderingen op voorraden, bestellingen in uitvoering en handelsvorderingen, plus minderwaarde bij realisatie van vaste activa.

4 Falingspredictieratio's

4.1 Betalingsmoeilijkheden bij de fiscus en de RSZ

$((9072 + 9076) / (4248 + 4923)) * 1000$ of de ratio van de som van de vervallen belastingschulden en de vervallen RSZ-schulden op het vreemd vermogen op korte termijn.

4.2 Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen

$(4308 / (4248 + 4923)) * 100$ of de ratio van de financiële schulden bij kredietinstellingen op ten hoogste één jaar tegenover het vreemd vermogen op korte termijn.

4.3 Kosten van schulden uit de resultaatrekening

4.3.1 Formule in het volledig schema

$(650 / 1049) * 100$ of de kosten van schulden op het totaal van de activa.

4.3.2 Formule in het verkort schema

$(65 / 1049) * 100$ of de financiële schulden op het totaal van de activa.

4.4 Reserves en overgedragen resultaat

$((13 + 14) / 1049) * 100$ of de reserves en het overgedragen resultaat op het totaal van de passiva.

7.3. Financiële ratio's van de afdelingen van de Nace-Bel 2008

De laatste tabellen geven bijkomende informatie over de geselecteerde databank. In het rapport werden enkel de financiële ratio's per sectie en voor de sectie industrie en handel per afdeling gegeven. Sommige afdelingen zijn een samenvoeging van verschillende activiteitengroepen. In deze bijlage wordt een groter detail gegeven. Tabel 24 geeft de waarden van drie ratio's (onafhankelijkheidsgraad, nettokasratio en nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen) voor de bedrijfstakken en activiteitengroepen die afzonderlijk in de analyse aan bod kwamen. De bijgetinte waarden duiden de zwakkere bedrijfstakken binnen hun groep aan. Tabel 25 geeft dezelfde informatie op geaggregeerd niveau per bedrijfstak. Tabel 26 geeft de belangrijkste ondernemingen per bedrijfstak en het aandeel van de drie belangrijkste ondernemingen. Tabel 27 geeft het aandeel en de rangschikking van de ondernemingen en de werknemers in performante ondernemingen per bedrijfstak. De tabel is op dezelfde wijze als tabel 22 en 23 opgebouwd.

Tabel 24 Gemiddelde financiële ratio's per bedrijfstak in België voor het boekjaar 2007

Sectie Afdeling Groep	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid in %	Netto- kasratio in %	Renda- biliteit in %
C	INDUSTRIE	22 059	32,0	17,5	5,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	856	38,0	-4,2	7,6
10-12	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3 852	26,7	22,0	4,0
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	152	36,4	-10,3	6,9
10	voeding	3 628	26,3	22,4	3,9
101	vlees en vleesproducten	549	30,8	17,6	4,4
107	bakkerijproducten en deegwaren	1 883	22,4	30,4	4,7
11	dranken	189	31,0	17,9	3,6
12	tabak	35	45,8	3,9	11,9
13-15	Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	1 754	32,4	15,6	1,7
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	70	38,3	-8,8	5,4
13	textiel	1 047	35,0	16,2	2,9
14	kleding	614	29,8	15,8	-0,1
15	leer	93	21,5	5,3	0,8
16-18	Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	3 855	31,0	17,5	5,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	80	38,2	-9,3	8,9
16	houtindustrie	991	35,3	14,4	6,5
17	papierindustrie	298	32,8	7,9	7,1
18	drukkerijen, reproductie van opgenomen media	2 566	29,1	19,7	5,1
181	drukkerijen	1 681	29,9	18,5	4,5
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	22	26,3	11,9	-1,3
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	5	21,7	-51,6	5,7
20	Vervaardiging van chemische producten	651	34,2	9,6	5,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	94	43,6	0,2	9,0
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	130	32,7	12,9	3,0
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	20	42,7	-21,7	5,7
22-23	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1 966	36,6	13,5	6,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	117	38,0	-8,3	8,2
22	rubber of kunststof	730	35,0	12,0	5,5
23	niet-metaalhoudende minerale producten	1 236	37,5	14,4	7,2
	waaronder beton, cement, kalk en gips	458	38,5	12,6	8,6
24-25	Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	4 456	35,1	18,0	8,7
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	114	38,0	-1,3	8,9
24	metalen in primaire vorm	346	36,4	13,7	8,1
	waaronder exploitatie van hoogovens	18	35,9	2,8	3,3
25	producten van metaal	4 110	35,0	18,4	8,8
254	wapens en munitie	7	37,7	14,1	5,0

Sectie Afdeling Groep	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid in %	Netto- kasratio in %	Renda- biliteit in %
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	439	37,2	22,5	5,7
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	33	35,4	9,1	5,7
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	468	33,8	17,7	5,5
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	32	36,3	7,0	5,2
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 266	33,4	17,0	6,2
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	53	36,7	3,2	9,7
29-30	Vervaardiging van transportmiddelen	340	26,2	10,3	3,2
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	45	29,8	2,6	3,3
	motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	37	34,0	-0,5	3,9
	andere transportmiddelen	8	10,0	16,6	0,3
29	assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	210	26,1	9,9	3,0
30	andere transportmiddelen	130	26,4	10,9	3,4
31-33	Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	2 860	30,9	16,9	4,8
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	41	44,5	7,0	9,3
31	meubelen	1 183	30,3	15,3	4,3
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	17	56,4	21,6	8,1
32	overige industrie	1 219	31,3	18,8	4,7
	Bewerken van edelstenen en vervaardiging van sieraden	204	21,7	12,7	2,7
33	reparatie en installatie van machines en apparaten	458	31,1	15,8	6,3
D 35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	177	40,9	38,3	3,4
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	16	51,7	15,4	3,2
E 36-39	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	881	33,8	24,4	6,4
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	34	34,8	13,7	3,1
36	winning, behandeling en distributie van water	38	35,4	33,5	1,8
37	afvalwaterafvoer	86	33,8	30,0	7,0
38	inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	737	33,8	23,2	6,7
39	sanering en ander afvalbeheer	20	30,8	25,6	2,6
F 41-43	Bouwnijverheid	37 474	33,6	20,9	7,3
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	189	25,9	5,6	8,7
41	bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	12 504	31,4	19,6	5,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	80	27,4	9,7	9,6
42	weg- en waterbouw	1 251	37,0	19,7	8,1
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	40	31,0	6,9	9,7
43	gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	23 719	34,6	21,7	8,2
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	69	21,2	0,2	7,1

Sectie Afdeling Groep	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid in %	Netto- kasratio in %	Renda- biliteit in %
	DIENSTEN	215 250	28,6	27,8	5,4
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	979	31,1	7,6	9,3
G 45-47	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	79 572	24,8	18,1	4,0
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	382	32,3	3,1	9,5
45	groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	10 825	24,8	13,3	3,3
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	36	30,7	-1,7	7,4
46	groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	33 213	26,9	16,8	5,0
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	229	32,7	-3,3	10,1
4632	groothandel in vlees en vleesproducten	606	25,3	12,3	5,0
46761	groothandel in diamant en andere edelstenen	1 026	15,0	4,0	2,0
47	detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	35 534	22,9	20,7	3,1
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	117	32,1	17,1	8,7
	waaronder de detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen met meer dan 100 werknemers	22	30,1	27,4	12,7
4722	detailhandel in vlees en vleesproducten	988	23,1	35,4	4,2
4773	apotheken	3 015	32,9	30,4	9,7
H 49-53	Vervoer en opslag	10 883	27,7	21,6	6,1
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	168	28,5	8,4	7,7
49	vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	7 080	28,6	21,2	6,5
491	personenvervoer per spoor	1	80,5	2,1	-0,4
492	goederenvervoer per spoor ⁵⁴	3	-9,7	10,5	-16,3
4932	taxi's	752	24,2	24,9	3,3
4941	goederenvervoer over de weg	4 992	30,4	21,0	7,2
50	vervoer over water	361	24,5	30,9	3,5
51	luchtvaart	127	11,8	33,1	-2,6
52	opslag en vervoerondersteunende activiteiten	2 721	27,5	21,7	5,9
53	posterijen en koeriers	594	23,9	17,4	6,2
531	postdiensten in het kader van de universele dienstverlening	1	38,1	65,3	7,0
532	overige posterijen en koeriers	593	23,9	17,3	6,2
I 55-56	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	18 831	9,2	26,7	-1,4
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	42	23,5	23,3	7,4
55	accommodatie	1 830	22,2	27,4	2,6
551	hotels en dergelijke accommodatie	1 159	20,2	24,7	2,8
56	eet- en drinkgelegenheden	17 001	7,8	26,7	-1,9
561	restaurants en mobiele eetgelegenheden	10 246	5,3	26,0	-2,4
56101	eetgelegenheden met volledige bediening	6 399	1,7	23,1	-1,9
56102	eetgelegenheden met beperkte bediening	3 847	11,4	30,9	-3,3
562	catering en overige eetgelegenheden	2 439	10,5	23,0	1,4
563	drinkgelegenheden	4 316	12,1	30,3	-2,4
56301	cafés en bars	3 715	12,8	31,2	-2,9

⁵⁴ Volgens de website van de FOD Mobiliteit hebben thans zes ondernemingen een vergunning van spoorwegonderneming. De NMBS-SNCB heeft momenteel geen aparte maatschappij voor goederenvervoer per spoor: B-cargo is een onderdeel van Belgische Spoorwegen. Twee andere ondernemingen hadden een andere hoofdactiviteit zodat de lijst tot drie ondernemingen werd gereduceerd.

Sectie Afdeling Groep	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid in %	Netto- kasratio in %	Renda- biliteit in %
J 58-63	Informatie en communicatie	13 681	32,7	34,8	7,7
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	108	34,9	14,7	10,1
58	uitgeverijen	1 191	23,9	26,9	4,4
59	films, video- en televisieprogramma's, geluidsopnames	1 727	25,8	31,2	3,0
60	programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	113	13,1	28,2	-1,4
61	telecommunicatie	743	11,6	27,1	-5,3
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	21	29,4	17,9	4,7
62	computerprogramma's	7 964	37,2	37,4	10,7
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	34	34,8	14,7	14,4
63	dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	1 943	34,9	35,3	7,1
L 68	Exploitatie van en handel in onroerend goed	30 856	38,0	39,5	4,0
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	4	19,0	21,1	2,4
68202	verhuur en exploitatie van sociale woningen	207	25,2	36,7	2,4
M 69-75	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	49 065	35,8	36,4	10,2
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	128	35,7	8,3	6,8
69	recht en boekhouden	10 421	38,9	40,8	12,8
691	advocaten, notarissen en deurwaarders	3 114	32,7	57,7	14,9
692	accountants, boekhouders en belastingconsulenten	7 307	41,5	34,9	11,9
70	hoofdkantoren en adviesbureaus	20 175	36,6	37,2	10,7
701	hoofdkantoren	437	48,2	13,7	2,0
	waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	161	58,0	-7,0	-0,4
71	architecten, ingenieurs, testen en toetsen	7 447	36,5	33,5	10,2
72	speur- en ontwikkelingswerk	255	30,4	34,1	-0,7
	hoofd- en nevenactiviteit speur- en ontwikkelingswerk	438	40,2	11,4	1,7
73	reclamewezen en marktonderzoek	6 794	30,3	30,6	5,0
74	overige gespecialiseerde activiteiten	3 488	31,8	36,4	10,5
75	veterinaire diensten	485	32,3	30,5	11,6
N 77-82	Administratieve en ondersteunende diensten	12 360	27,4	26,4	5,5
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	147	26,6	7,7	13,1
	waaronder ondernemingen zonder personeel	7 175	27,7	30,7	4,1
77	verhuur en lease	2 473	20,9	20,3	3,5
78	terbeschikkingstelling van personeel	711	28,7	29,6	10,5
782	uitzendbureaus	182	30,7	22,9	10,2
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	53	28,9	8,2	16,9
79	reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus	1 056	22,7	31,9	2,9
80	beveiligings- en opsporingsdiensten	426	30,3	28,7	-0,5
81	diensten in verband met gebouwen en landschapsverzorging	4 007	30,8	22,9	6,8
82	administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	3 687	28,9	31,7	5,8
	Totaal	275 839	29,6	26,0	5,6
	waaronder ondernemingen vanaf 100 werknemers	2 074	33,7	2,7	8,4

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 25 Geaggregeerde financiële ratio's per bedrijfstak in België voor het boekjaar 2007

Afdeling	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid	Netto- kasratio	Rendabiliteit
	Voorwaarde ratio		>33 %	>0,25 %	>0 %
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen	3 628	33,3	-27,4	5,4
11	Vervaardiging van dranken	189	24,1	-84,7	18,3
12	Vervaardiging van tabaksproducten	35	22,3	-17,1	11,2
13	Vervaardiging van textiel	1 047	33,4	-10,4	4,9
14	Vervaardiging van kleding	614	48,7	13,1	7,4
15	Vervaardiging van leer en producten van leer	93	36,3	23,6	12,6
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	991	29,8	-88,1	6,5
17	Vervaardiging van papier en papierwaren	298	52,6	-23,6	13,3
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	2 566	36,0	11,0	5,6
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	22	19,4	-49,4	11,7
20	Vervaardiging van chemische producten	651	48,4	-39,2	6,4
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	130	76,0	51,0	7,9
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	730	41,7	-21,4	8,7
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten	1 236	35,6	-17,0	19,5
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	346	44,3	-7,9	10,8
25	Vervaardiging van producten van metaal	4 110	35,3	5,7	8,7
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	439	45,3	2,8	5,5
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	468	41,6	8,1	8,4
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 266	55,3	4,7	11,4
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	210	29,8	15,2	4,5
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen	130	40,2	25,6	3,3
31	Vervaardiging van meubelen	1 183	47,2	20,0	7,6
32	Overige industrie	1 219	49,5	2,7	8,1
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten	458	35,0	1,1	6,7
35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	177	34,6	-13,4	5,6
36	Winning, behandeling en distributie van water	38	54,3	42,7	0,9
37	Afvalwaterafvoer	86	53,3	8,4	1,8
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	737	23,8	9,5	3,5
39	Sanering en ander afvalbeheer	20	21,4	18,6	-3,7
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	12 504	36,6	5,5	7,5
42	Weg- en waterbouw	1 251	66,3	20,0	4,3
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	23 719	30,6	11,8	9,1
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	10 825	31,1	0,8	6,1
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	33 213	34,2	-3,3	7,5
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	35 534	36,2	18,2	8,5
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	7 080	51,5	14,1	4,3
50	Vervoer over water	361	33,3	15,8	11,5
51	Luchtvaart	127	15,6	34,2	6,4

Afdeling	Bedrijfstak	Aantal onderne- mingen	Financiële onafhankelijk- heid	Netto- kasratio	Rendabiliteit
	Voorwaarde ratio		>33 %	>0,25 %	>0 %
52	Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	2 721	28,7	8,0	5,6
53	Posterijen en koeriers	594	37,0	56,7	7,9
55	Verschaffen van accommodatie	1 830	30,2	-58,9	6,3
56	Eet- en drinkgelegenheden	17 001	25,6	22,3	9,0
58	Uitgeverijen	1 191	30,5	16,5	7,1
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen	1 727	29,4	24,7	7,9
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	113	34,2	-11,1	6,7
61	Telecommunicatie	743	35,9	-9,2	7,5
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	7 964	42,4	22,7	8,6
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	1 943	73,6	28,5	5,3
68	Exploitatie van en handel in onroerend goed	30 856	39,6	18,4	6,5
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	10 421	39,2	56,8	8,9
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	20 175	64,2	-17,8	5,5
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	7 447	40,4	26,9	9,1
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	255	62,7	37,1	-3,6
	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied als hoofd- of nevenactiviteit	439	40,2	11,4	1,7
73	Reclamewezen en marktonderzoek	6 794	45,2	30,6	7,6
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	3 488	40,3	29,2	9,6
75	Veterinaire diensten	485	40,3	29,2	9,6
77	Verhuur en lease	2 473	18,1	-18,2	5,4
78	Terbeschikkingstelling van personeel	711	32,8	7,1	8,9
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	1 056	20,6	34,4	6,9
80	Beveiligings- en opsporingsdiensten	426	33,6	3,7	25,2
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	4 007	36,6	18,2	8,1
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	3 687	39,5	18,4	6,1
	Totaal	275 839	45,8	-4,0	7,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 26 De belangrijkste spelers per bedrijfstak en hun aandeel in de werkgelegenheid en het balanstotaal voor het boekjaar 2007

Af- deling	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming ⁵⁵	Aantal ondernemen	Aandeel van de drie belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak	
			werkgelegenheid	balanstotaal
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen General Biscuits België, Tiense Suikerraffinaderij	3 628	5	21
11	Vervaardiging van dranken Inbev Belgium	189	60	86
12	Vervaardiging van tabaksproducten Swedish Match Sigars, British American Tobacco Belgium	35	44	84
13	Vervaardiging van textiel Balta Industries	1 047	17	20
14	Vervaardiging van kleding Levi Strauss & Co Europe	614	18	51
15	Vervaardiging van leer en producten van leer Samsonite Europe	93	78	85
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk Unilin	991	14	59
17	Vervaardiging van papier en papierwaren Ontex, Stora Enso Langerbrugge	298	15	44
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media Vlaamse Uitgeversmaatschappij, Concentra Media	2 566	9	13
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten Exxonmobil Petroleum & Chemical	22	91	98
20	Vervaardiging van chemische producten BASF Antwerpen	651	16	48
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten Glaxosmithkline Biologicals	130	56	84
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof Recticel, Cytec Surface Specialties	730	11	24
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten AGC Flat Glass Europe	1 236	12	38
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm Arcelor Mittal Belgium, Umicore	346	35	42
25	Vervaardiging van producten van metaal Fabricom GTI	4 110	11	12
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten Alcatel-Lucent Bell, Barco	439	32	40
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur Philips Innovative Applications	468	30	40
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen Caterpillar Belgium, Atlas Copco Airpower	1 266	25	47
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers Volvo Cars	210	36	35
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen Société Nationale de Construction Aérospatiale, Techspace Aero	130	54	47

⁵⁵ De onderneming met het grootste aantal werknemers staat als eerste en indien er een andere onderneming het grootste balanstotaal heeft, staat zij op de tweede plaats.

Af- deling	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming ⁵⁵	Aantal onderne- mingen	Aandeel van de drie belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak	
			werkgelegenheid	balanstotaal
31	Vervaardiging van meubelen Meubelfabrieken Karel Mintjens	1 183	7	14
32	Overige industrie Terumo Europe	1 219	20	37
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten Daf Trucks Vlaanderen	458	42	31
35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht Electrabel	177	69	62
36	Winning, behandeling en distributie van water Société wallonne des eaux	38	64	59
37	Afvalwaterafvoer De Bree Solutions, Société publique de gestion de l'eau	86	32	97
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning Sita Recycling Services, Synatom	737	18	56
39	Sanering en ander afvalbeheer Shanks Vlaanderen	20	79	77
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten Compagnie d'entreprises CFE, Société generale Immobil	12 504	5	13
42	Weg- en waterbouw Ondernemingen Jan De Nul, Infrabel	1 251	9	68
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden Axima Services, JLG Manufacturing Europe	23 719	3	6
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen D'Ieteren	10 825	5	26
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen UCB Pharma, Petrofina	33 213	3	18
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen Groupe Delhaize- Delhaize Groep	35 534	22	31
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen DHL Express Belgium ⁵⁶ , NMBS-SNCB ⁵⁷	7 080	2	41
50	Vervoer over water Cobelfret Ferries, Euronav	361	30	47
51	Luchtvaart Brussels Airlines	127	67	69
52	Opslag en vervoerondersteunende activiteiten DHL Aviation, NMBS Holding-SNCB Holding ⁵⁸	2 721	9	43
53	Posterijen en koeriers La Poste-De Post-Die Post	594	94	92

⁵⁶ De Vlaamse vervoermaatschappij De Lijn, de verschillende Waalse TEC-maatschappijen en de STIB-MIVB zijn niet in deze studie opgenomen omdat zij een specifieke rechtsvorm hebben ("onderneming afhankelijk van het Vlaams Gewest, het Waals Gewest of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest").

⁵⁷ De Belgische Spoorwegen (NMBS-SNCB) vermeldt in haar sociale balans van 2007 slechts 2 werknemers. De reden is dat het statutair personeel niet onder de notie van werknemer zoals bepaald door de wet van 22/12/1996 valt.

⁵⁸ Met de opsplitsing van de Belgische Spoorwegenmaatschappij in 2005 in drie afzonderlijke maatschappijen, werd de holdingmaatschappij met een balanstotaal van meer dan 1 miljard euro en 1 783 werknemers in deze databank onder "overige vrachtbehandeling, exclusief in zeehavens" geplaatst.

WORKING PAPER 5-10

Af- deling	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming ⁵⁵	Aantal onderne- mingen	Aandeel van de drie belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak	
			werkgelegenheid	balanstotaal
55	Verschaffen van accommodatie Accor Hotels Belgium	1 830	15	37
56	Eet- en drinkgelegenheden Sodexo Belgium, Quick	17 001	11	21
58	Uitgeverijen De Persgroep Publishing, Truvo Belgium	1 191	22	49
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen Videohouse, Kinopolis Multi	1 727	14	12
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's De Vlaamse Radio- en Televisieomroep	113	86	71
61	Telecommunicatie Belgacom	743	66	71
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten Dolmen Computer applications, Aktor Knowledge Technology	7 964	9	13
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie International Business Machines of Belgium, Swisscom Belgium	1 943	31	66
68	Exploitatie van en handel in onroerend goed Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen	30 856	5	14
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening Ernst & Young Bedrijfsrevisoren, Metso Belgium	10 421	7	19
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer Toyota Motor Europe, Hewlett-Packard Coordination Center	20 175	15	17
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen SGS Belgium, Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel	7 447	9	20
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied Total Petrochemicals Research Feluy, Galapagos	255	34	29
73	Reclamewezen en marktonderzoek Compagnie International Wagonlit Travel, BSA International	6 794	7	24
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten DBM-Color, Amexis	3 488	11	9
75	Veterinaire diensten Anubis, Idexx Laboratories	485	16	17
77	Verhuur en lease Lease Plan Fleet Management, KBC Lease Belgium	2 473	9	25
78	Terbeschikkingstelling van personeel Randstad Belgium	711	34	58
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten CWT Belgium, Thomas Cook Belgium	1 056	23	37
80	Beveiligings- en opsporingsdiensten G4S Security Services	426	63	40
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging ISS, Rentokil	4 007	28	12
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten N-Allo, Tunnel Liefkenshoek	3 687	15	24
	Totaal	275 839	20	33

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 27 Aandeel performante ondernemingen en werknemers in performante ondernemingen per bedrijfstak en rangorde voor het boekjaar 2007

Af- deling	Bedrijfstak	Aantal onder- nemingen	Ondernemingen		Werknemers	
			aandeel	rang	aandeel	rang
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen	3 628	23,0	48	24,8	34
11	Vervaardiging van dranken	189	24,3	45	13,2	52
12	Vervaardiging van tabaksproducten	35	34,3	6	34,0	12
13	Vervaardiging van textiel	1 047	26,7	36	19,1	45
14	Vervaardiging van kleding	614	26,9	35	36,6	10
15	Vervaardiging van leer en producten van leer	93	21,5	52	71,2	2
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	991	29,7	22	25,9	32
17	Vervaardiging van papier en papierwaren	298	28,5	23	18,4	48
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	2 566	27,6	28	26,6	30
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	22	13,6	61	6,8	60
20	Vervaardiging van chemische producten	651	28,3	25	22,3	38
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	130	24,6	44	67,4	3
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	730	33,3	14	31,3	16
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten	1 236	33,3	15	26,2	31
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	346	30,6	17	9,7	57
25	Vervaardiging van producten van metaal	4 110	34,2	10	29,4	22
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	439	33,5	13	19,3	43
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	468	33,8	11	26,7	29
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 266	31,4	16	21,2	42
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	210	25,2	43	17,8	50
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen	130	18,5	54	30,7	18
31	Vervaardiging van meubelen	1 183	28,4	24	42,0	7
32	Overige industrie	1 219	28,1	26	37,1	9
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten	458	30,1	19	47,5	4
35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	177	23,2	47	11,9	56
36	Winning, behandeling en distributie van water	38	34,2	9	44,1	5
37	Afvalwaterafvoer	86	38,4	1	40,6	8
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	737	30,1	20	18,5	46
39	Sanering en ander afvalbeheer	20	5,0	62	0,5	62
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	12 504	26,0	41	29,5	21
42	Weg- en waterbouw	1 251	35,7	3	35,3	11
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	23 719	33,7	12	29,2	23
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	10 825	23,0	49	21,5	41
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	33 213	25,3	42	29,6	19
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	35 534	23,0	50	28,9	24
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	7 080	26,4	38	28,5	25
50	Vervoer over water	361	19,4	53	32,0	14
51	Luchtvaart	127	14,2	60	8,9	58

WORKING PAPER 5-10

Af- deling	Bedrijfstak	Aantal onder- nemingen	Ondernemingen aandeel	rang	Werknemers aandeel	rang
52	Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	2 721	23,4	46	18,4	47
53	Posterijen en koeriers	594	26,3	39	93,2	1
55	Verschaffen van accommodatie	1 830	15,4	58	11,9	55
56	Eet- en drinkgelegenheden	17 001	15,1	59	13,0	53
58	Uitgeverijen	1 191	26,5	37	33,6	13
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen	1 727	27,5	29	24,7	35
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	113	27,4	30	5,8	61
61	Telecommunicatie	743	18,4	55	19,2	44
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	7 964	38,2	2	31,8	15
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	1 943	34,2	8	29,6	20
68	Exploitatie van en handel in onroerend goed	30 856	16,7	57	14,5	51
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	10 421	34,7	5	22,8	37
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	20 175	30,3	18	21,7	40
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	7 447	34,9	4	28,1	26
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	255	27,1	33	31,3	17
73	Reclamewezen en marktonderzoek	6 794	27,3	31	27,4	28
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	3 488	29,7	21	25,7	33
75	Veterinaire diensten	485	34,2	7	18,0	49
77	Verhuur en lease	2 473	17,6	56	12,6	54
78	Terbeschikkingstelling van personeel	711	28,0	27	22,0	39
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	1 056	22,4	51	7,5	59
80	Beveiligings- en opsporingsdiensten	426	27,2	32	44,0	6
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	4 007	26,1	40	28,0	27
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	3 687	26,9	34	23,3	36
	Totaal	275 839	25,9		27,1	

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Bibliografie

Nationale Bank van België, Balanscentrale,

- Jaarrekeningen online raadplegen.
- Ondernemingsdossier: methodologie en gebruiksaanwijzing, oktober 2008, 69p.
- Cijfergegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen, verschillende cd-roms.

Bureau van Dijk, Belfirst, februari 2009, update 131.

Honoré G., Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten met het tijdschrift Pacioli

- De solvabiliteit van de onderneming, NR 59, 1999, 2 p.
- De liquiditeit van een onderneming, NR 63, 1999, 2 p.
- De behoeften aan bedrijfskapitaal, NR 67, 1999, 3 p.
- De rentabiliteit van een onderneming, NR 69, 2000, 2 p.

Ooghe H., Spaenjers C., De financiële toestand van de Belgische ondernemingen 2006, Working Paper 2006, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Universiteit Gent, 22 p.

Ooghe H., Van Wymeersch C.,

- Financiële analyse van ondernemingen, 1985, H.E. Stenfert Kroese.
- Financiële analyse van de onderneming, 2000, Kluwer: Ced. Samson.

Rechtbank van Koophandel van Dendermonde, verslag handelonderzoek voor een grote en een kleine onderneming, 2007, 26 p.

Studiedienst KBC Bank, Balanslezen voor niet-ingewijden, 1998 Roularta books.

Van den Brande H., Financiële rapportering: financiële analyse 2008-2009, cursus voor schakelprogramma, 54 p.

www.bibf.be, Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten.

www.ecbso.org, Europees Comité van Balanscentrales.

www.ejustice.just.fgov.be, Databank Rechtspersonen.

www.mineco.fgov.be

Kruispuntbank van ondernemingen.

Nace-Bel 2008, Economische activiteitennomenclatuur met toelichting.

www.trendstop.be, Coördinatiecentra, ed.2009.

www.socialsecurity.be, RSZ werkgeversrepertorium.